

ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ
ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ЧЕРКАСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

В.Н.Шавровська

**РЕАЛІЗАЦІЯ ГОЛОВНИХ ЗАСАД
БАЗОВОЇ ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ
ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
« Я У СВІТІ »**

(Методичний інструментарій діагностики аналітичної
діяльності слухачів курсів ЧОПОПП)

м.Черкаси
2012рік

Реалізація основних засад Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» та програми «Впевнений старт» (Методичний інструментарій діагностико-аналітичної діяльності слухачів курсів: Науково-методичний посібник / авт. В.Н.Шавровська – Черкаси: ЧОПОПП, 2011. – 60 с.

АВТОР:

Шавровська В.Н., методист лабораторії дошкільного та початкового навчання Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Назаренко Г. А., кандидат педагогічних наук, проректор Черкаського ОПОПП з науково-видавничої діяльності;

Голубенко С.В., методист з дошкільного виховання методичного кабінету відділу освіти Черкаської райдержадміністрації.

Посібник стане в нагоді вихователям, вихователям-методистам, керівникам дошкільних навчальних закладів та навчально-вихових комплексів.

Методичний посібник спрямований на допомогу педагогам по виявленню результативності їх діяльності щодо реалізації основних засад «Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі». та програми «Впевнений старт».

Автор наводить приклади використання ефективних методичних прийомів, інноваційних технологій з питань впровадження Базової програми на прикладах методичних видань ЧОПОПП, підготовлених методистами інституту через апробацію актуальних проблем сучасності: навчання дитини основам науки життя, технології видобування знань дитиною, ампліфікації як провідної ідеї програми, Белль-Ланкастерського навчання в ДНЗ та НВК, специфіці навчання вихованців різновікових груп, моніторингу якості знань дітей дошкільного віку та діяльності педагогів.

Подано зразки оцінювання значимості освітнього процесу з фізичного, валеологічного виховання, мовленнєвого, математичного розвитку, образотворчої діяльності тощо за п'ятидесятибальною системою.

Рекомендовано картосхеми для експертної оцінки соціокультурного простору, фізичного здоров'я дітей, виконання державних стандартів програми та ін. Пропонуються завдання педагогам по вправлянню їх в підготовці та проведенні освітніх заходів щодо сучасних вимог.

Інформаційно – методичний збірник має таку структуру:

1.Огляд методичного накопичення ЧОПОПП по збагаченню дошкільних працівників новітніми прийомами реалізації головних засад Базової програми та програми «Впевнений старт» .

2. Інформаційно-методичний матеріал з актуальних питань державних програм, що протребують роз'яснення

3.Система вправ і завдань для тренування слухачів курсів з кожної запропонованої теми.

4.Проведення експертної оцінки діяльності педагогів дошкільних навчальних закладів.

5.Експертне оцінювання готовності вихованців дошкільних навчальних закладів та навчально-виховних комплексів до засвоєння подальших програмових знань відповідно віку.

Інформаційно-методичний збірник сприятиме здійсненню акмеологічного підходу в роботі з педагогічними працівниками дошкільних навчальних закладів та навчально-виховних комплексів, їх самоактуалізації, попередженню професійного вигорання.

Затверджено на засіданні Вченої ради інституту.

Протокол №5 від 29.12. 2011 року

© ЧОПОПП

ЗМІСТ

1. Науково – методичне забезпечення «Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» та програми «Впевнений старт».....**4**
2. Формування рівня життєвої компетентності дошкільників в умовах дошкільних навчальних закладів та навчально-виховних комплексів.....**8**
3. Акмеологічний підхід як основа технології оцінювання освітнього процесу з дошкільниками.....**20**
4. Моніторинг якості методичного супроводу діяльності педагогічних працівників дошкільних навчальних закладів. Сучасний освітній процес.....**38**

НАУКОВО – МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ «БАЗОВОЇ ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ» ТА ПРОГРАМИ «ВПЕВНЕНИЙ СТАРТ»

На виконання наказу Міністерства освіти і науки України № 3/2-2 «Про затвердження Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» в Черкаській області у 2008-2009 розпочато впровадження державної програми.

Алгоритм введення Базової програми здійснювався відповідно до основного документу «Програми дій Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників щодо випереджального вивчення практиками і поступового впровадження в роботу дошкільних навчальних закладів та навчально-виховних комплексів області «Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» у 2008-2011 роках.

У процесі апробації та введення Базової програми Інститутом досліджувалися актуальні питання організаційно-методичного забезпечення Базової програми, готувалися методичні посібники з відповідями на непередбачувані питання та ситуації в практичній діяльності вихователів та керівників ДНЗ та НВК, які впливали з основних провідних ідей державного документу, а саме:

- шляхи реалізації ампліфікації - провідної ідеї «Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» ;
- умови забезпечення «навчання дитини основам науки життя, а не знанням з окремих предметів» (Кононко О.Л.);
- методика Белль-Ланкастерського навчання ;
- комп'ютер в умовах дошкільного навчального закладу;
- початкове правове виховання як невід'ємна складова Базової програми;
- дошкільник в умовах навчально-виховного комплексу;
- сучасна модель організації освітнього процесу в різновікових та одновікових групах дітей з різним рівнем освіченості і вихованості;
- модернізація управлінської діяльності керівників дошкільних навчальних закладів та навчально-виховних комплексів щодо вимог державних програм: Базової «Я у Світі» та «Впевнений старт»;
- нові сучасні підходи до організації методичної роботи в умовах сільської місцевості.

Аналітичні та методичні матеріали діяльності педагогічних колективів дошкільних навчальних закладів, ОПОПП стали змістом методичних статей, які публікувалися у Всеукраїнських виданнях, зокрема:

- Чепурна Н.М. В ногу з часом//Дошкільне виховання. - 1998. –№9
- Шавровська В.Н. Здорові діти – здорове суспільство.// Дошкільне виховання 1998. - №9.
- Шавровська В.Н. Ми відповідаємо за майбутнє.//Дошкільне виховання. - 2003.-№4.

- Шавровська В.Н. Черкащани апробують програму розвитку.//Дошкільне виховання. – 2005. – №2.
- Шавровська В.Н. Майстер-клас – ефективна форма навчання.//Дошкільне виховання – 2009. – №6.
- Шавровська В.Н., Шавровська Н.В. Забезпечимо збалансований розвиток дитини. //Дошкільне виховання. – 2008. – №9.
- Чепурна Н.М. Шляхи впровадження Базової програми.//Дошкільне виховання. - 2009. - №6.
- Шавровська В.Н., Шавровська Н.В. Плануємо по-новому //Дошкільне виховання. – 2009. – № 4.
- Шавровська В.Н., Шавровська Н.В. Наука життя – в дії //Палітра педагога. – 2011. – №1.
- Сіренко А.Є. Використання персоніфікованих моделей методичної роботи з педагогічними працівниками дошкільної освіти для підвищення їхньої педагогічної майстерності //Школа. – 2011.
- Шавровська В.Н. На межі століть //Дошкільне виховання. – 2011. - №6.
- Шавровська В.Н. «П'ятирічні діти в різновіковій групі» (Збірник методичних матеріалів інституту інноваційних технологій і змісту освіти МОН України «Обов'язкова освіта дітей старшого дошкільного віку: форми здобуття, організація і зміст роботи», автори-укладачі А.П.Бурова, О.П.Долинна, О.В.Низковська, Т.П.Носачова. – Тернопіль: Мандрівець, - 2011р.
- Шавровська В.Н., Шавровська Н.В. Психолого-педагогічні аспекти роботи з дітьми п'ятирічного віку. - К.: Марич, - 2011.

Отримані результати довготривалих досліджень педагогічних колективів дошкільних навчальних закладів та навчально-виховних комплексів з питань модернізації освітнього процесу в різновікових групах систематично висвітлювалися у Всеукраїнських журналах:

- Модернізація навчання і виховання в різновікових групах.//Палітра педагога. – 2004. – № 2, 4.
- Ми онуки твої, Тарасе! //Дошкільне виховання. – 2007. – №2.
- Метод занурення – сучасна модель навчання вихованців різновікових груп. //Палітра педагога. – 2006. – № 1, 2. – 2008. – № 3.
- Метод занурення – шлях до інтеграції. //Палітра педагога. – 2010. – №3.

Розвивальні орієнтири для вихованців різновікових груп знайшли схвалення освітян України, про що свідчить перемога автора Шавровської В.Н. в Конкурсах освітніх технологій 2006, 2007, 2008, 2010 роках, проведених редакцією журналів «Дошкільне виховання», «Палітра педагога» та «Джміль» МОН України.

В області видано три збірки розвивальних орієнтирів з основних тем Базової програми: Шавровська В.Н. Метод занурення – сучасна модель навчання вихованців різновікових груп. 2004, 2006, 2009 роках.

У науково-методичний посібник Шавровської В.Н., Шавровської Н.В. «Сучасна модель освітнього процесу у різновікових групах», який отримав гриф МОН України «Схвалено Міністерством освіти і науки України» 2010р. ввійшло понад 50 розвивальних орієнтирів.

За результатами пошукової діяльності працівників дошкільних навчальних закладів на терені Черкащини було видано навчально-методичні посібники та методичні рекомендації, як то:

- Чепурна Н.М., Шавровська В.Н. Забезпечення наступності в роботі дошкільної та початкової ланок освіти. Навчально – методичний посібник.- Черкаси: ЧОПОПП. - 2003 р.
- Чепурна Н.М., Шавровська В.Н. Удосконалення структури неперервної післядипломної освіти працівників дошкільних навчальних закладів. Методичні рекомендації.- Черкаси: ЧОПОПП. - 2007.
- ІКТ у дошкільній освіті. Авторські добірки педагогів під загальною редакцією Шавровської В.Н. – Черкаси: ЧОПОПП. - 2007.
- Шавровська В.Н. Модернізація контрольно-коригуючої діяльності керівників дошкільних навчальних закладів та навчально-виховних комплексів. Методичні рекомендації. – Черкаси: ЧОПОПП. - 2008.
- Шавровська Н.В., Шавровська В.Н. Базова програма «Я у Світі» – запорука збалансованого розвитку дитини дошкільного віку. Методичні рекомендації. – Черкаси: ЧОПОПП. - 2008.
- Шавровська В.Н., Чепурна Н.М. Сучасні технології реалізації Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі». Науково-методичний посібник. – Черкаси: ЧОПОПП. - 2009.
- Шавровська В.Н., Чепурна Н.М. Дослідно-експериментальна діяльність – основний чинник науково-методичного забезпечення Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі». – Черкаси: ЧОПОПП. - 2009.
- Сіренко А.Є. Персоніфіковані моделі методичної роботи з педагогами дошкільних навчальних закладів. Методичний посібник. – Черкаси: ЧОПОПП. – 2011.
- Шавровська В.Н., Шавровська Н.В. «П'ятирічка в умовах різновікової групи». - 2010.
- Сіренко А.Є. Шляхи забезпечення та підвищення якості дошкільної освіти. (За результатами науково-практичного семінару для начальників відділів освіти Черкаської області). – Черкаси: ЧОПОПП. - 2011.
- Шавровська Н.В., Шавровська В.Н. Освіта дітей старшого дошкільного віку. Шляхи реалізації програми «Впевнений старт». Навчально-методичний посібник. - Черкаси: ЧОПОПП. - 2011.
- Шавровська В.Н. Реалізація головних засад Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» (Методичний інструментарій діагностико-аналітичної діяльності слухачів курсів ЧОПОПП). – Черкаси: ЧОПОПП. - 2011.

Правосвідомого громадянина треба виховувати змалечку. Цей принцип відображений у Національній програмі правової освіти населення, затвердженій Указом Президента України від 18.10.2001 року, яка передбачає безперервну правову освіту населення, починаючи з дитячого садка, логічно продовжуючись у школі, потім у вищих навчальних закладах. Елементи початкового правового виховання входять як складник до кожної лінії розвитку Базової програми «Я у Світі» а саме; фізичного, соціально-морального, емоційно-ціннісного, пізнавального, мовленнєвого, художньо-естетичного, креативного.

Базовою програмою розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» передбачено забезпечення сформованості базових якостей особистості, як то: самостійності, працелюбності, людяності, самолюбності, спостережливості, відповідальності, розсудливості, справедливості, самовладання і креативності на кожному віковому етапі.

Актуальність правової освіти і правового виховання молоді зумовили об'єднання зусиль методистів інституту та працівників головного управління юстиції у Черкаській області, що створило сприятливі умови для видавництва методичних рекомендацій та посібників, а саме:

- **Малятам про їх права.** Інформаційно-методичні матеріали, авторські добірки творів педагогів. Під заг. ред. Шавровської В.Н. м.Черкаси. - ЧОПОПП, - 2005.
- **Шавровська В.Н.** Реалії правової компетентності вихованців дошкільних навчальних закладів та навчально-виховних комплексів. Методичні рекомендації. м.Черкаси, - ЧОПОПП, 2007.
- **Ми онуки твої, Тарасе!** Збірник методичних матеріалів з досвіду роботи педагогічних колективів дошкільних навчальних закладів Звенигородського району. Авторський колектив під керівництвом Горошко Н.А., Шавровської В.Н. м. Черкаси. – ЧОПОПП, 2007.
- **Шавровська В.Н.** Обласна науково-практична конференція з проблем правової освіти. // Педагогічний вісник ЧОПОПП. – 2007. – №4.
- **Правовій освіті дошкільнят – кращі авторські видання».** Авторські добірки творів педагогів області для малят. Під заг. редак. Шавровської В.Н. Чабан С. О. 2008, - Черкаси.
- **Шавровська В.Н., Шавровська Н.В.** «Дитина і право». Навчально - методичний посібник. м.Черкаси. - ЧОПОПП, 2011.

Постійне джерело інформаційних дошкільних новин – обласний журнал «Педагогічний вісник», на базі якого працює «майстер-клас» для директорів НВК, надійний помічник у впровадженні «Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» та програми «Впевнений старт».

Орієнтиром з питань дошкільця в роботі директорів навчально-виховних комплексів стали статті, видруковані в журналі «Педагогічний вісник», м.Черкаси.

- Шавровська В.Н. Сучасні підходи до організації педагогічного процесу в ДНЗ та НВК.
- Шавровська Н.В. Шавровська В.Н. Нова Базова програма «Я у Світі».
- Шавровська В.Н. Нова програма «Я у Світі» у навчально-виховних комплексах області.
- Шавровська В.Н. Про впровадження базової програми «Я у Світі».
- Шавровська В.Н., Шавровська Н.В. Алгоритм введення «Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» в умовах навчально-виховного комплексу.
- Шавровська В.Н., Шавровська Н.В. Наукові основи планування роботи НВК в умовах введення Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі».
- Шавровська В.Н., Шавровська Н.В. П'ятирічка вирушає у шкільний світ. 2011. м Черкаси //Педагогічний вісник . - 2011. – №3
- **Вищезгадані повідомлення про видання дають орієнтири слухачам курсів про місцезнаходження методичних доробок працівників кабінету дошкільної та початкової освіти ЧОПОПП для ознайомлення з ними, а саме:**
  - Журнали «Дошкільне виховання», «Палітра педагога»;Київ;
  - Журнал «Педагогічний вісник», м.Черкаси, ЧОПОПП;
  - Методичні кабінети районних та міських відділів освіти, куди надсилаються всі методичні посібники, підготовлені працівниками ЧОПОПП;
  - Загальноосвітні школи та навчально-виховні комплекси, які постійно отримують журнал «Педагогічний вісник» видавництва ЧОПОПП.

*«Виховувати дитину – значить вчити її обходитися без нас»
Фортен (Канада)*

ФОРМУВАННЯ РІВНЯ ЖИТТЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ В УМОВАХ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ТА НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИХ КОМПЛЕКСІВ

*Для того, щоб вивчення було найбільш ефективним,
Учень (вихованець) повинен самотійно відкрити
наскільки велику частину виучуваного матеріалу,
наскільки це за цих обставин можливо.*

Д.Пойа

“Дошкільний заклад названо інститутом соціалізації, а не школою для маленьких. Його основне призначення – навчання дитини основам науки життя, а не знанням з окремих предметів” – чітко визначено в “Базовій програмі розвитку дитини дошкільного віку “Я у Світі”.

Головний інструмент вирішення цього завдання – **ампліфікація**. Тлумачення подає О.М.Степанов – автор-упорядник “Психологічної

енциклопедії”: **Ампліфікація** (лат. amplification – збільшення, розширення) – всебічне і повне використання потенційних можливостей психічного розвитку особистості на кожній віковій стадії за рахунок вдосконалення змісту, форм і методів виховання. За характером протиставляють ампліфікацію спробам обґрунтувати необхідність штучної акселерації розвитку, тобто посилення темпу розвитку дитини і прискорення її переходу до наступного вікового ступеня розвитку. **Упровадження нових програм навчання, розрахованих на засвоєння «корисних» знань, навичок і вмінь уже в ранньому і дошкільному віці та прискорене переведення дітей на складніші види діяльності, штучно скорочує період дитинства.** Прихильники ампліфікації намагаються відстояти право дітей на дитинство і пропонують збагачувати зміст і урізноманітнювати форми специфічно дитячих форм діяльності [4, с.19-20]. **“...сформувати компетентність на заняттях-уроках не можливо» вона потребує перенесення та апробації інформації, одержаної під час самостійної діяльності, спілкування з іншими на спеціально організованих дорослими заняттях, у широкий, реальний життєвий контекст”** зазначає **О.Кононко [1; 3].**

Беручи на озброєння слушне твердження, **педагоги прилучають вихованців до самостійного розв’язання життєвих ситуацій в природному та суспільному довкіллі, визначення можливості чи заборони певної діяльності.**

Діти вчать передбачати можливі негаразди, в певних випадках досліджують їх та проектують шляхи запобігання небезпеки в екстремальних ситуаціях.

Розглянемо приклади:

Форма А.

з/п	Екстремальна ситуація	Міркування дітей з приводу небезпеки, що очікує на них в цій ситуації	Чому треба навчатися, щоб запобігти надзвичайної ситуації:
1.	Купання та пірнання у водоймищах	наразитися на небезпечні предмети: каміння, залізо, скло, дерева тощо, травмуватися.	перед купанням, зануренням обстежити водоймище на предмет безпеки
		захлинутися і потонути. Заплутатися в річкових водоростях. Зачепитися одягом за наявні предмети у воді	навчитися затримувати дихання, на випадок небажаного занурення дитини з головою для профілактики захлинання
		у разі забрудненого водоймища отримати	вчитися швидко позбуватися одягу і взуття, що необхідно при

		інфекційне захворювання	раптовому і неочікуваному зануренню у воду
			навчатися пружно підстрибувати, сильно відштовхуючись від землі, що необхідно для підняття на поверхню води під час раптового занурення
2.	Ходити по калюжах	занурення в заглиблення, ями, відкриті люки, непомітні у воді	обстежувати калюжі з допомогою палиць, граблів, сітки та інше в умовах дошкільного навчального закладу
		наражатися на небезпечні предмети, речі	на вулиці безпечніше обійти калюжу
3.	Пересування по крижаній поверхні ставка	занурення у воду під кригу. Потоплення в разі відсутності рятувальників	спостерігати за величиною, (товщиною) міцністю криги у різну погоду. Проводити пошукову діяльність на предмет міцності криги щодо утримання певної ваги. Проводити ігри-вправи по «рятуванню дитини, яка провалилася під кригу (для розвитку сили рук). Витягати дитину за гілляку, мотузку, за яку тримається врятований
4.	Ковзатися по крижаних доріжках	падіння, травмування об кригу, бордюр, оточуючі предмети	Навчати дітей ковзатися на різних льодових доріжках; позначити кольором: найпростіші льодові випробування, доріжки залити зеленою фарбою широкі, рівненькі, без нахилу та зайвих речей і предметів. Вузенькі, похилі доріжки означити червоним кольором. Вчити дітей володіти власним тілом: розслабляти його, притискувати голову до тулуба, не напружувати руки при падінні, уникати зіткнення головою, обличчям з кригою, землею тощо.

5.	Бігати по снігових кучугурах	зануритися в пухнастий сніг, задихнутися. Потрапити під наст (крижана плівка на снігу) задихнутися	вимірювати глибину снігу палицею з цифровими позначками, порівняти зі своїм ростом. «Щупом» визначати безпечність простору під снігом. Вчитися ходити по снігу з поперечною палицею, яка запобіжить повному зануренню дитини в глибокий сніг чи наявні під ним заглибини
6.	Побігати по високій траві, у лісі, полі, на луках	загрожує падінням, травмуванням. Високий покрив трави може ховати заглибини, ями, небезпечні предмети, як-то: гілля, скло, залізо, хижі істоти тощо	попередньо переконатися в безпеці території. З допомогою «санітарів лісу» поділити простір на Сектори, провести огляд території під керівництвом дорослих: вихователя, його помічника, батьків
7.	Качатися чи ховатися в купі осіннього листя	купа може бути пристанищем для маленьких звірят, гадюк, комах, павуків, кліщів, небезпечних речей	побавитися осіннім листям можна тільки, коли воно щойно осипалось і зібране самостійно під контролем дорослих
8.	Збирати та споживати в лісі, лузі, полі невідомі ягоди, гриби	небезпека поласувати отруйними рослинами. Загроза у хімічній обробці території у зв'язку з боротьбою зі шкідниками	учитись по довідниках пізнавати і визначати лукові, лісові дерева, кущі, трави, квіти тощо. Прилучати до туристичних походів у природу батьків біологів, агрономів, знавців природи
9.	Залазити на дерева в різні пори року.	травмування дитини через ламкість гілок, слабкість дитячих м'язів, відсутність розрахунку між вагою тіла та міцністю гілок, які служать опорою	забезпечити тренування тіла дитини на розвиток міцності м'язів, рук, ніг. Навчити користуватися турніком для виконання вправи – «вис». Провести дослідження для визначення ступеня міцності та гнучкості гілля різних дерев у різні пори року
10.	Споживати фрукти ягоди,	небезпечно через можливість отруєння	дати можливість комахам залишити плоди. Фрукти і ягоди

	безпосередньо зірвані в саду, ягіднику	хімічними речовинами, якщо обприскували рослини, або отрутою ягід тощо. Заковтування комах, що ласують плодами	мити. Перед вживанням видалити пошкоджені та гнілі частини плоду
11.	Рухатися самостійно по вулиці	Можливість потрапити у небезпечну ситуацію через порушення правил пішоходами чи водіями	знати правила дорожнього руху. Бути завбачливим і не покладатися повністю на дотримання водіями правил. Зосереджувати увагу на попереджувальних та забороняючих знаках дорожнього руху. Уважно стежити за ними, йдучи тротуаром. Передбачити можливість руху транспорту з подвір'я чи навпаки
12.	Перетинати самостійно дорогу	небезпека потрапити в аварійну ситуацію при порушенні привал водіями транспорту	через саморобний бінокль чи екран телевізора вести спостереження за виконанням правил руху пішоходами, водіями автотранспорту, Проводити експертну оцінку руху пішоходів, водіїв, вносити корективи в їх поведінку
13.	Раптово заходити на чуже дворище	можуть травмувати живі істоти подвір'я: собаки, коні, гусаки, індички. Наявність хворої, інфекційно небезпечної людини, проведення ремонтних робіт	брати до уваги оголошення на брамі. Не заходити без запрошення господаря. Уміти відшукати на огорожі сигнали виклику господаря. Обов'язково дочекатися його появи
14.	Ставати на перекриття ям, отворів люків у дворах та на вулиці	загроза впасти в люк, через ламке, крихке покриття, або неправильно закритий отвір	обминати предмети, речі, що лежать на землі чи асфальті. Ні в якому разі не ставати на кришки люків чи ям
15.	Запалити вогонь – виникає	задуха від диму, опіки шкіри, загорання одягу, речей, тіла.	гасити пожежу, швидко позбутися одягу, що загорівся, тіло захистити мокрим

	пожежа		покриттям, мокрою маскою закрити обличчя. Навчити правильно користуватися сірниками, праскою, гасити вогонь. Вміти затримувати дихання на певний час (10-20 секунд) щоб встигнути покинути небезпечну задимлену чи загазовану територію.
--	--------	--	---

“Головне в оцінці ефективності дошкільної освіти – не обсяг набутих дитиною знань, а поєднання їх з особистісними якостями та умінням користуватися ними в повсякденному житті”, – підкреслює Олена Кононко в статті “Оцінюємо ефективність діяльності дошкільного навчального закладу” [3].

У пошуках шляхів забезпечення ампліфікації було окреслено певні вимоги щодо організації освітнього процесу. Основне джерело навчального процесу є учіння, тобто активність самих дітей, видобування ними знань, виходячи з досвіду, обставин.

Головний спосіб пізнання :

– **власний досвід дитини**, пошук спільно з дорослими відповіді на питання, вибір оптимальної ситуації;

– **накопичення інформації про явища, об’єкти природного та суспільного довкілля через спостереження, порівняння, уточнення, узагальнення, поглиблення, ускладнення, систематизацію, експериментування, підтвердження фактів, відомостей;**

– **забезпечення постійної взаємодії, спілкування вихованців з ровесниками, спільна їх участь у порівнянні, розмірковуванні, обґрунтуванні, протиставленні, удосконаленні, утотоженні та забезпеченні коректування здобутих знань;**

– **використання життєвих ситуацій для створення міцного підґрунтя щодо становлення базових якостей особистості, як то: спостережливість, самостійність, розсудливість, справедливість, самовладання, відповідальність, працьовитість, людяність, креативність.**

Зокрема:

Форма Б.

1.	Порівняння – вимірюючи, розглядаючи, досліджуючи і т. ін. які-небудь однорідні предмети. явища, тощо, виявляти в них однакові риси або відмінності, переваги або недоліки і т. ін.	Класифікувати за певними ознаками: дерева (хвойні, листяні, фруктові, вічнозелені, з запашними квітами, солодкими плодами тощо). Живих істот: звірі, птахи, свійські, морські тварини, риби., тощо;
----	---	---

	Встановлювати схожості із чимось, чимось, прирівнювати, визначати порівнювати	класифікувати художні твори про веселі події, сумні ситуації, про жителів різних країн тощо. Спостерігати та визначати швидкість руху машин різних моделей, швидкість їх бачення в полі, лісі, на вулиці та ін. Порівнювати сьогоднішній день зі вчорашнім, уявляти яким буде наступний день
2.	Ускладнення – робити складнішим, різноманітнішим, насиченішим завдання. Вносити додаткові труднощі, робити важчим таким, що потребує більше знань для здійснення виконання	Серіація будівель за міцністю та витривалістю. Добір будівельних матеріалів для спорудження будинків трьом поросяткам – персонажам казки
3.	Розширення – сприяти зростанню чого-небудь кількісно, в обсязі. Робити повнішою, різнобічною інформацію	Продовження переліку добору ілюстрацій про однакові, подібні речі, предмети, явища, події, представників живих істот
4.	Обґрунтування – висувати на підтвердження чого-небудь переконливі докази, факти. Аргументувати. Сукупність доказів, фактів, документів на підтвердження певних інформаційних даних.	Обґрунтувати, що одна рослина є дерево чи кущ, чи трава, чи мох. Обґрунтувати наявність порушення руху пішоходом чи транспортом (після спостереження за ним через бінокль чи екран телевізора (саморобні)). Зробити висновки про наслідки порушень правил
5.	Уточнення – робити точнішим, надавати більшої точності чому-небудь. Зіставляючи з чимось, перевіряти точність чого-небудь, відповідність чомусь.	із серії речей, предметів, представників живого світу визначити і встановити приналежність того чи іншого до певного класу, за рахунок пригадування ознак, властивостей тощо
6.	Доведення, переконання – логічна форма встановлення істинності будь-якого судження на підставі інших суджень, істинність яких перевірена практикою.	Ствердження сказаного, баченого (так буває?)
7.	Узагальнення. Порівнювати окремі предмети, явищ, факти та ін. виявляти спільні риси, особливості і	Дібрати серіації ілюстрацій про подібних жителів планети - наземних;

	на їх основі робити висновки у формі загальних положень. Відбирати та об'єднувати характерні особливості, створювати на їх основі що-небудь загальне, типове	<ul style="list-style-type: none"> - водяних; - земляних за основними характерними ознаками. Об'єднувати, узагальнювати
8.	Удосконалення – ставати досконалішим, кращим. Збагачувати свої знання, поліпшувати свої уміння, підвищувати свою майстерність у чомусь.	Які заходи треба вжити, що зробити, щоб оточуючі нас живі істоти, рослини, речі та ін. стали кращими. Конкретно запропонувати дітям обрати об'єкт для удосконалення (наприклад, лялька, певна іграшка, дизайн групової кімнати, майданчик та ін.)
9.	Міркування – заглиблюватися думками у що-небудь, розмірковувати, роблячи нові висновки, усвідомлювати щось, результат роздумів – думка, погляд. Міркування з приводу нового, незрозумілого, дивного, власної поведінки в незвичних умовах.	Роздуми з приводу ситуацій, розгортання подій, наслідків. <ul style="list-style-type: none"> - запалити сірник - ... - почалась повінь - ... - зустріч хижака у лісі - ... - прийшла небажана людина - Що може статися? Як вчинити? Міркування з приводу зміни послідовності пір року, зокрема: зима-літо-весна – осінь чи весна – зима – осінь – літо тощо. Міркування з приводу спостереження незвичайної ситуації : події за вікном, не озвучена телепередача та подібне
10.	Поглиблення – ставати багатшим, глибшим за змістом, ґрунтовнішим, посилитися в якомусь аспекті. Вникати в сутність чого-небудь	До відомих знань здобувати нові: відомості про дерево. Знаємо про будову. Дізнатися: умови росту, можливості використання (плодоносність , матеріал для будівництва , виготовлення меблів).
11.	Систематизація – порядок, зумовлений правильним, планомірним розташуванням взаємин, зв'язком частин чого-небудь. Продуманий план, заведений, притаманний порядок	За спільними ознаками (зовнішній вигляд, дії, призначення) провести класифікацію речей, явищ, предметів, художніх творів. Наприклад, пригадати казки з подібним сюжетом, аналогічним закінченням, художні твори про

		звірів, людей, з протилежним змістом. Скласти етикет поведінки в громадських місцях: правоохоронні, медичні, культосвітні, торгівельні та ін
12.	Утождження – ідентифікація, визначення відповідності предмета, біологічного організму, особи певним властивим лише їм ознакам.	Проводити серіацію речей, предметів, явищ та ін. за величиною, об'ємом, формою, важливістю, розташуванням (найближчі, близькі, віддалені, дальші, далекі), істивні, опалювальні, миючі засоби та ін. За переліком ознак, якостей, використання об'єктів віднести їх до певної категорії речей, явищ, біологічних представників
13.	Протиставлення – порівнювати, зіставляти кого-небудь, що-небудь, вказуючи на їх схожість, різницю, протилежність	Порівнювати свійських тварин та хижих звірів. Відшукувати протилежність в істотах. рослинах, стихіях, порах року Протиставляти позитивних героїв та недоброзичливих, злих, жорстоких персонажів художніх творів.
14.	Припущення – думка про можливість, ймовірність чого-небудь (наукова гіпотеза)	Крокодил «Солнце в небе проглотил». На Україні полярна ніч. Килими стали літаками і т. ін.
15.	Заперечення – не погоджуватись з кимось, чим-небудь у чомусь. Висловлювати протилежну думку або доказ проти чогось, спростовувати щось	Чи можна їсти сонце? Одягтися в Сонце? Заперечення: чого не може бути. Скатертина – самобранка. Та подібне
16.	Ініціювання – збуджуватися, викликати до дії кого-небудь, що-небудь. Бути, початковим поштовхом, імпульсом до чиеїсь активності	Встановлювати емоційні контакти: розраяти, поспівчувати, розвеселити, зацікавити, заохотити спонукати прилучити до власної діяльності. спонукати. Навернути на прийняття правильного рішення. Зануритися в ідею

17.	Оцінювання – встановлення вартості чого-небудь. Думка, міркування про якість, важливість, характер, значення т. ін. кого-небудь, чого-небудь. Розуміти, визнавати позитивні якості, цінність і т. ін. кого-небудь, чого-небудь	Оцінно-контрольні дії дитини щодо власних вчинків. Оцінювання поведінки, дії героїв казок, художніх творів, картин. Розуміти склад втрат. Оцінювати якість. Користь справ тощо. Визначення особистих досягнень: фізичного розвитку, зображувальної діяльності, соціальної компетентності
-----	---	--

Завдання для слухачів:

До кожного пункту вищенаведеної таблиці навести аналогічні приклади для використання в роботі з дітьми.

Пам'ятаючи, що діти будь-яку заборону здатні і готові подолати, педагоги **розробляють систему готовності дитини до екстремальних ситуацій у двох напрямках:**

1. Максимального розширення аналітичної діяльності у природному та суспільному оточенні дітей.

2. Прилучення батьків і рідних до опанування дошкільниками превентивних знань, оволодіння ними рятівними засобами у різних небезпечних ситуаціях.

Педагогам і батькам важливо при цьому:

1. Запобігати переобтяженню змісту повідомлень складними термінами і поняттями.
2. Уникати завищених вимог програми, невідповідності інформації віковим особливостям дітей.
3. Віддавати перевагу комунікативному спілкуванню над інформаційними повідомленнями.
4. Застосовувати завдання аналітичного характеру, які б підводили дитину до самостійного умовисновку.
5. Вдаватися до використання життєвого досвіду дошкільника.

Враховуючи важливість формування життєвої компетентності дитини, пропонуємо слухачам курсів повправлятися у розв'язанні нижче розміщених екстремальних ситуацій: (про екстремальні ситуації та вихід з них повідомлялося на ст.10, 11,12, 13,14. **Форма А)**

Наводимо перелік екстриму в природному та суспільному довкіллі. Витяг з статті «П'ятирічні діти в різновіковій груп». Автор Шавровська В.Н. Збірник методичних матеріалів інституту інноваційних технологій і змісту освіти Міністерство освіти і науки, молоді і спорту України «Обов'язкова освіта дітей старшого дошкільного віку: форми здобуття, організація і зміст роботи»,

автори – укладачі А.П.Бурова, О.П.Долинна, О.В.Низковська, Т.П. Носачова. 2011 рік).

На початківця – школяра чатують такі труднощі:

- самостійна взаємодія і контакти з дорослими і ровесниками;
  - мандри у незнайомому природному та суспільному довкіллі;
  - вміння нести відповідальність за власні вчинки.
  - необхідність прийняття самостійних рішень в навчальних та життєвих ситуаціях;
  - наявність терплячості до всіляких негараздів, що час від часу та оптимістичними настигатимуть дитину та вміння виходити з них неушкодженими;
  - уміння не втрачати здоровий глузд і не захопитися спокусливими але небезпечними розвагами і справами ровесників та старших учнів;
- Небезпечних складників забагато що й не перерахувати, тому виокремимо найголовніші, найнеобхідніші найважливіші цілі.

ГОЛОВНЕ ЗАВДАННЯ – ЗБЕРЕЖЕННЯ ЖИТТЯ І ЗДОРОВ'Я ДИТИНИ

Наведемо лише деяку частину ситуацій, які загрожують здоров'ю і життю дітей. (Для вирішення завдань слухачами курсів)

Екстремальні ситуації, що чатують на дитину

Космоенергетичні чинники:

- пересування під час грози, зливи;
- перебування на подвір'ї під час урагану;
- сонячний удар;
- тепловий удар;
- удар електрострумом;
- блискавка;
- самостійне запалювання вогнища на подвір'ї чи в приміщенні.

Природне довкілля:

- купання і пірнання в річках та ставках;
- пересування по крижаній поверхні ставка, річки, калюжі;
- ковзання по крижаних доріжках та гірках;
- бігання, пересування по снігових кучугурах;
- катання на санчатах з неосвоєних висот;
- біг на лижах без попередньо прокладеної лижні;
- самостійні мандри в ліс, поле, луки;
- бігання по високій траві, кущах;
- залізання в різні пори року на високі дерева без присутності дорослих.
- збирання та вживання невідомих ягід і грибів в лісі, лузі, городі;
- ігри в купах осіннього листя.

Живі істоти природного довкілля:

- ігри з чужими собаками;

- самостійне спілкування з свійськими тваринами (корови, кози, коні, свині). Самостійне спілкування з домашніми птахами (гуси, індики, кури). Правила поводження з бездомними свійськими тваринами: кошеня, цуценя чи інша тваринка;
- відловлювання невідомих жуків, павуків інших живих істот;
- виявлення на власному тілі чи тілі ровесника різновидів кліщів.

Спілкування з людьми:

- незнайома людина пропонує піти з нею;
- незнайома людина хоче пригостити дитину;
- незнайома людина просить відчинити двері;
- по телефону просять повідомити, де батьки, коли вони повернуться.

Побутові екстремальні ситуації, в яких суворо забороняється:

- самостійно перетинати дорогу;
- раптово заходити на чуже подвір'я;
- ставати на перекриття та люки ям і отворів;
- гратися битими склянками;
- брати чужі невідомі речі на дорозі, узбіччі, в лісі, полі, тощо, які можуть становити загрозу для життя;
- користуватися без догляду ріжучими предметами;
- гратися ліками;
- влаштовувати біля проїжджої частини дороги рухливі ігри, що загрожує вибіганню на дорогу і веде до нещасних випадків;
- загубилася від батьків дитина в місті, лісі, тощо;
- дитина заблукала по дорозі в дитячий садочок, додому, в магазині, кінотеатрі тощо;
- уникати користування електричними приладами;
- почалася пожежа у квартирі.

Не можливо перерахувати, а тим більше, передбачити екстремальні ситуації, в які може самостійно потрапити дитина, тож варто постійно прилучати вихованців до самостійного вирішення життєвих ситуацій в природному та суспільному середовищі, які трапилися з ними самими, чи вони спостерігали по дорозі в дитячий садок, дома на подвір'ї, бачили по телевізору тощо.

Обговорення бажано вести за такою схемою:

1. Екстремальна ситуація, конкретно, що трапилася.
2. Міркування дітей про небезпеку, яка очікує тих, хто потрапив в біду.
3. Термінові дії для порятунку самого потерпілого та очевидців.
4. Думки вихованців про те, що треба знати, вміти, навчитися, щоб уникнути небезпеки і вийти неушкодженим з неї.

Дієвість дитячої аналітичної діяльності щодо екстремальних ситуацій підвищиться при використанні різноманітних методів навчання, наприклад:

- ведення щоденника екстремальних ситуацій, де замальовується подія, що трапилася. У визначеному місці створюються умови для зображення дитиною баченого (малюнки, аплікації, ліплення.) Напроти кожної екстремальної ситуації бажаний може відобразити в малюнках, аплікаціях свої думки щодо причини, яка привела до негараздів та порадити як формувати готовність дитини з приводу уникнення неприємностей;
- підготовка рекомендацій в малюнках вихованцям та батькам щодо формування готовності дитини до профілактики негараздів (У виконанні бажаних дітей);
- організація конкурсів, змагань на швидку орієнтацію вихованців щодо безпеки життєдіяльності;
- виконання правил поведінки пішохода, мандрівника в лісі і незнайомій місцині, з незнайомими людьми, невідомими тваринами та багато ін.;
- змагання щодо визначення безпеки руху автотранспорту та безпеки пішоходів:
  - хто швидше побачить машину в різних погодних, сезонних умовах;
  - хто точніше вирахує час наближення транспорту до місця перетину дороги пішоходом;
  - визначення порушення правил пішоходом;
  - визначення порушень правил руху водієм автотранспорту;

Завдання слухачам курсів:

А. Перелічити можливі небезпечні ситуації та показати безпечний вихід з них аналогічно формі А ст.10.

В. Запропонувати дитині екстремальну ситуацію, зображену на картинці, попросити її визначити небезпеку та безпечний вихід з ситуації. Запитати про шляхи запобігання небезпеки дитини в даному випадку.

***ВАРІАНТ:** Групі дітей пропонується для роздумів зміст однакової екстремальної ситуації, відповідь, на яку кожна дитина потайки повідомляє окремому, дитиною обраного, учаснику спостереження. Проводиться підсумок. Визначається відсоток правильних відповідей.*

Встановлюються причини невиконання завдань.

Визначаються шляхи подальшого розвитку пізнавальних здібностей вихованців.

АКМЕОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ЯК ОСНОВА ТЕХНОЛОГІЇ ОЦІНЮВАННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ З ДОШКІЛЬНИКАМИ

Моніторинг якості методичного супроводу діяльності педагогічних працівників дошкільних навчальних закладів

“Демократичні процеси у державі вимагають вироблення нових суспільних вимог до освіти, зокрема її дошкільної ланки, як основи соціокультурного становлення особистості”, - вказується у “Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні”, важливому документі Міністерства освіти і науки та Академії педагогічних наук України. Саме тому проблема

модернізації контрольної-коригуючої діяльності керівників надзвичайно актуальна. Впровадження особистісно-орієнтованої моделі навчання вимагає перебудови діяльності педагогів, пошуку нових підходів, нових технологій визначення ефективності роботи вихователя, впливу його на дитину. Сьогодні широко застосовуються класичні рекомендації М.Поташника, Т.Чекмарьова, В.Березовської, В.Бондаря щодо вивчення науково-теоретичної та методичної готовності педагогічних працівників, їх емоційних характеристик діагностування, прогнозування та експертизи педагогічного процесу. **“Діагностування у правильно організованій роботі повинно становити не менше дев'яносто відсотків педагогічного процесу”, - зазначає доктор педагогічних наук І.П.Підласий. “Коли точно знатимемо, чого бракує вихователю, його підготовку та реальні можливості, ми досягнемо мети ефективного виховання, розвитку навчання з мінімальними зусиллями і затратами часу. Працюючи наосліп, ми не лише не досягнемо цілі, а й віддаляємо її непродуманими втручаннями так само, як малограмотний лікар не поліпшує стан хворого, лікуючи його не від тієї хвороби”.** Значно розширюють можливості керівників наукові дослідження такі як: “Психологія педагогічного менеджменту” Н.Л.Коломенського, “Організаційно-педагогічні основи методичної роботи” В.І.Пуцова, “Теоретичні основи педагогічного менеджменту” В.І.Маслова, В.П.Драгуна, В.І.Шаркунова, “Діагностика та експертиза педагогічних проєктів” І.П.Підласого, “Управління дошкільними закладами освіти: організація контролю та керівництва” К.О.Крутій, “Перестройка методичної роботи в дошкільних установах Черкаської області на основі діагностично-прогностических підходів” Л.І.Прокопенко, “Управлінська компетентність керівника школи” В.І.Маслова, Н.М.Чепурної, С.Т.Шпака.

Керівні працівники дошкільних навчальних закладів та навчально-виховних комплексів відчують труднощі в адекватному оцінюванні діяльності вихователів, яке знаходиться у зворотно-пропорційних відносинах щодо професійного рівня контролюючої особи.

Виникає потреба в чітко визначених критеріях ефективності роботи педагога з тим, щоб досконало визначити перспективу психологічної і методичної допомоги їм з метою оптимізації навчання і виховання дошкільнят, забезпечення виконання державних стандартів освіти.

В основу діяльності покладено ідею онтопсихології про метаною як прогресуючу реалізацію нових моделей свідомості і поведінки, без чого неможливо забезпечити державні стандарти дошкільної освіти.

Головним важелем організаційно-методичної діяльності сьогодні є акмеологічний підхід до процесу підвищення кваліфікації педагогічних кадрів.

Теоретико-методичне забезпечення повинно реалізуватися на основі акмеологічного підходу.

Акмеологія (грец. акме – вершина чогось) галузь психологічних знань, зосереджена на проблемах удосконалення професій її діяльності, ділової взаємодії, професійного спілкування, методів запобігання професійної деформації, досягнення професійних вершин спеціалістами різних сфер життєдіяльності суспільства.

Враховуючи загальні вимоги до організації занять зосереджується увага на основних складових змісту, яким мають оволодіти учасники навчального процесу – вихованці дитячого садка.

Пропонуємо завдання по застосуванню схем 50-ти десятибального оцінювання значимості освітніх заходів.

(Витяг з методичних рекомендацій «Модернізація контрольно – коригуючої діяльності керівників дошкільних навчальних закладів та навчально-виховних комплексів» автор Шавровська В.Н. м.Черкаси, ЧОПОПП, - 2006 р.)

Слухачі курсів, учасники проведення експертної оцінки занять мають застосувати вищезгадані схеми для оцінювання діяльності педагога.

Завдання має такі етапи:

1. Відстеження науково-психологічної та організаційно-методичної діяльності педагога. Визначення значимості кожного компонента заняття для подальшого розвитку дитини. У залежності від важливості складника надати кожному з них певну суму балів, що в загальному складає 50 балів.
2. Проведення перегляду занять.
3. Виставлення фактичної суми балів за реалізацію складових змісту.
4. Визначення впливу схем на глибину, швидкість і оперативність аналітичної діяльності спостерігача.
5. Внесення змін, при потребі, в схему: щодо кількості балів за кожним критерієм, розширення об'єму складників змісту тощо.

До відома: критерії, подані автором, можуть бути змінені тим, хто їх використовуватиме та доповнені в залежності від типологічних рис особистості.

Оцінка оздоровчо-тренувального ефекту занять з фізичної культури

№ п/п	Компоненти заняття	Кількість балів за реалізацію складників	
		очікувані	фактично
1.	Забезпечення фізіологічного навантаження (визначається фізіологічна крива через графічне відображення впливу запропонованого фізичного навантаження на серцево-судинну систему дитини із зазначенням пульсу, який підраховують за 10 сек. на початку і по закінченні заняття, а також на початку і наприкінці кожної складової частини заняття:	6	

	підготовчої, основної та заключної).		
2.	Забезпечення моторної щільності заняття з фізичної культури, тобто, співвідношення часу, витраченого однією дитиною, за якою спостерігають, на безпосереднє виконання вправ, рухів, ігор, і часу тривалості заняття.	2	
3.	Профілактична та коригуюча цінність заняття: профілактика порушень постави, плоскостопості, слабкості м'язового корсету, стимулювання м'язового тону, вестибулярних реакцій, подолання тугорухливості суглобів тощо.	4	
4.	Попередження травматизму.	3	
5.	Діяльність педагогів щодо розвитку фізичних якостей у дітей: сили, швидкості, спритності, гнучкості, витривалості тощо.	3	
6.	Використання факторів загартування дитячого організму, розширення знань дітей про чинники гарту: сонце, повітря, воду, сніг тощо та правила користування.	2	
7.	Врахування основних факторів ризику захворювань серцево-судинної системи, порушень постави, невротичних захворювань, порушення обміну речовин тощо.	2	
8.	Реалізація біологічної потреби дитини в русі, рівень задоволення дітей, потяг до подальшого самостійного розвитку власного організму, щоденних занять фізичною культурою	2	
9.	Формування рухових вмінь і навичок у дітей. Виховання інтересу до володіння новими рухами. Якість виконання руху.	2	
10	Формування навичок особистої та громадської гігієни.	2	
11	Розвиток вміння розуміти будову власного тіла, його функціональні особливості, вести спостереження за ним в стані спокою і активному русі, дбати про його вдосконалення.	3	
12	Забезпечення принципу превентивності, підготовка дітей до правильної поведінки в екстремальних ситуаціях.	2	
13	Застосування вправ інтенсивного характеру та на розслаблення.	1	
14	Створення умов для збереження і зміцнення	1	

	психічного здоров'я.		
15	Здійснення медико-педагогічного контролю за руховою діяльністю та станом здоров'я дітей.	2	
16	Використання динамічних та статичних вправ.	1	
17	Забезпечення гармонійного розвитку дитини на заняттях з фізичної культури: розвиток просторових відношень, розширення кругозору, корекція емоційних станів та ін.	2	
18	Поєднання рухової та мовленнєвої діяльності у фізичному вихованні дітей.	2	
19	Показ зрушень у фізичному розвитку дітей, їхніх досягнень в оволодінні руховими вміннями та фізичними якостями перед однолітками, залучення дітей до самоаналізу.	1	
20	Вміння педагога викликати позитивні емоції, виявляти адекватні реакції, контролювати власний настрій і емоційний стан вихованців.	1	
21	Соціальний статус заняття, його вплив на процес соціалізації дітей.	2	
22	Відповідність комплексу вправ, ігор, рухових вмінь програмі.	1	
23	Мотивація фізичної готовності.	1	
24	Розвиток, прояви дитячої творчості та самостійності під час заняття, реакція вихователя. Дитина в ролі вихователя.	1	
25	Запобігання надмірного психічного та фізичного перевантаження.	1	
Разом:		50	

Параметри аналізу мовленнєвого заняття

№ п/п	Компоненти заняття	Кількість балів за реалізацію складників	
		очікувані	фактично
1.	Фонетична компетенція (разом):	5	
	– правильна вимова звуків;	2	
	– розвиток фонетичного слуху;	2	
	– володіння інтонаційними засобами.	1	
2.	Лексична компетенція (разом):	5	
	– словникове багатство;	3	
	– розуміння семантики слів.	2	
3.	Граматична компетенція (разом):	6	
		2	

	<ul style="list-style-type: none"> – морфологічна правильність мовлення; – синтаксична правильність будови мовленнєвих композицій; – наявність оцінно-контрольних дій. 	2 2	
4.	<p>Діамонологічна компетенція (разом):</p> <ul style="list-style-type: none"> – вміння будувати діалог з партнером; – зв'язні висловлювання репродуктивного характеру; – зв'язні висловлювання творчого характеру. 	5 2 1 2	
5.	<p>Комунікативна компетенція (разом):</p> <ul style="list-style-type: none"> – наявність формул мовленнєвого етикету; – виразність мовлення; – ініціативність спілкування; – комплексне застосування мовних і немовних засобів з метою комунікацій: міміка, жести; – уміння орієнтуватися в ситуації спілкування. 	6 1 1 1 1 2	
6.	Відповідність змісту заняття вимогам Базової освіти.	1	
7.	Дотримання принципу максимальної мовленнєвої активності дітей, проведення групових форм навчання.	3	
8.	Мотивація заняття та етапів мовленнєвої діяльності.	2	
9.	Правильність і нормативність мовлення педагога.	2	
10.	Соціальний статус заняття.	2	
11.	Формування у дітей почуття захищеності, впевненості. Турбота про психічне здоров'я.	2	
12.	Фізхвилинка як елемент підвищення розумової працездатності.	2	
13.	Емоційна зацікавленість спілкування вихованців з педагогом та ровесниками.	2	
14.	Посилена мотивація навчально-виховного процесу: застосування сюрпризних, ігрових моментів, сюжетів казок.	2	
15.	Комплексний підхід до розвитку мовлення і навчання мови.	2	
16.	Забезпечення принципу відповідності програми рівню мовленнєвого розвитку дітей.	2	
17.	Розвиток критичного ставлення до мовлення.	1	
Разом:		50	

Параметри аналізу заняття з формування математичних понять

№ п/п	Компоненти занять	Кількість балів за реалізацію складників	
		очікувані	фактично
1.	Формалізоване сприймання математичного матеріалу.	3	
2.	Логічне мислення в сфері кількісних і просторових відношень.	4	
3.	Здійснення серіації (групування) за величиною, масою, об'ємом, розташуванням у просторі, перебігом подій у часі.	2	
4.	Класифікація геометричних фігур, предметів та їх сукупності за якісними ознаками та чисельністю.	3	
5.	Вимірювання кількості, довжини, ширини, висоти, об'єму, маси, часу.	2	
6.	Швидке і широке узагальнення математичних об'єктів, відношень дій.	3	
7.	Здійснення найпростіших усних обчислень, розв'язування арифметичних та логічних задач.	3	
8.	Прагнення знаходити свої шляхи розв'язування завдань, самостійно виводити нові знання із засвоєного.	2	
9.	Вміння розмірковувати, обґрунтовувати, доводити і відстоювати своє міркування.	3	
10.	Правильне користування виразами, що означають положення предметів у просторі, вказують напрямки, пов'язуються з орієнтаціями в часі.	2	
11.	Математична пам'ять, узагальнена пам'ять на математичні відношення, типові характеристики на схеми, роздуми, докази.	2	
12.	Зворотність мислительного процесу при математичних роздумах, швидка і вільна перебудова спрямованості мислительного процесу, переключення з прямого на зворотній хід думок.	3	
13.	Потяг до ясності і простоти, економності і раціональності в роздумах і рішеннях.	2	
14.	Зберігання математичної інформації.	2	

15.	Гнучкість мислительних процесів у математичній діяльності.	4	
16.	Формування інтересу до логіко-математичної діяльності.	3	
17.	Використання зв'язок „І”, „ЧИ”, „ЯКЩО”, „НІ”.	2	
18.	Вчити дітей довільно у потрібний момент відтворювати знання, легко і швидко використовувати їх у різних життєвих ситуаціях.	3	
19.	Розвиток математичної спрямованості і розуму.	2	
Разом:		50	

Параметри аналізу занять з образотворчої діяльності

№ п/п	Компоненти занять	Кількість балів за реалізацію складників	
		очікувані	фактично
1.	Створення уявлення про особливості образотворчого мистецтва, як візуального, відрізнити його від іншого.	2	
2.	Подача знань про відмінні риси основних видів образотворчого мистецтва: живопис, графіка, скульптура тощо.	2	
3.	Ознайомлення з жанрами образотворчого мистецтва: пейзаж, натюрморт, портрет.	2	
4.	Оволодіння технічними прийомами та методами роботи, спираючись на знання особливостей матеріалу, техніки.	4	
5.	Пізнання характерних засобів художньої виразності різних видів образотворчої діяльності: малювання, ліплення, аплікація, робота з природним матеріалом.	3	
6.	Вміння передавати свої переживання, інтереси, знайомі предмети різної форми.	2	
7.	Навчання продукування ідей, експериментування та дослідження.	3	
8.	Здатність точного оцінювання пропорцій.	2	
9.	Здатність оцінки світлових співвідношень.	2	
10.	Здатність точного визначення на око вертикалі та горизонталі.	2	
11.	Синтетичне сприймання предмету.	2	
12.	Розвиток вміння орієнтуватися в основних	2	

	засобах вираження настрою, вміння їх характеризувати (лінія, колір, композиція, ритм).		
13.	Вміння виражати свої почуття кольором, композиційним рішенням, послідовністю, формотворенням.	2	
14.	Відчуття задоволення від процесу та результату творення.	1	
15.	Застосування творчого досвіду у повсякденному житті.	2	
16.	Виявлення естетичного ставлення до життя.	2	
17.	Смак у доборі кольорів.	2	
18.	Рівень оволодіння композицією.	2	
19.	Виховання ціннісного ставлення до продуктів образотворчої діяльності(власних, однолітків, інших людей).	2	
20.	Раціональне використання матеріалів та інструментів.	1	
21.	Розвиток вміння поєднувати в художній діяльності елементи різних видів мистецтва.	2	
22.	Деталізування зображення, знаходження шляхів та засобів його вдосконалення, збагачення.	2	
23.	Знання матеріалів, які використовуються в роботі.	2	
24.	Оволодіння професійною лексикою.	1	
25.	Збереження психічного здоров'я.	1	
Разом:		50	

Параметри аналізу заняття в різновіковій групі

№ п/п	Компоненти заняття	Кількість балів за реалізацію складників	
		очікувані	фактично
1.	Віковий склад групи, кількість вікових угруповань за віком та кількісним складом. (Доцільність комплектування груп).	1	
2.	Доцільність структури заняття: можливість охоплення всіх дітей, оптимальність організації їхнього навчання.	4	
3.	Вид заняття: спільне (з одного розділу програми), комбіноване (з різних розділів програми), з окремою підгрупкою дітей.	4	

4.	Раціональність поєднання занять з різних розділів програми.	4	
5.	Доцільність добору змісту навчального матеріалу на спільному занятті.	3	
6.	Оптимальність етапів занять у кожній віковій підгрупі: зайнятість вихованців протягом всього часу, доцільність та раціональність завдань для самостійного виконання дітьми.	4	
7.	Рівень задоволення потреби дитини в контакті з педагогом при наявності труднощів.	2	
8.	Добір завдань для самостійного виконання: їхня відповідність щодо змісту заняття, розвитку мислительних процесів, складності, новизни, доступності.	4	
9.	Врахування рівня навченості дітей у кожній віковій підгрупі.	2	
10.	Відповідність програмного змісту вимогам програми та віковим особливостям дітей.	2	
11.	Рівень активізації вихованців кожного вікового угруповання.	3	
12.	Засоби підтримання працездатності вихованців протягом всього навчального процесу.	2	
13.	Можливість, логічність і доцільність переходів від однієї підгрупи дітей до іншої.	2	
14.	Різноманітність завдань за формою, змістом, новизною.	2	
15.	Які види контролю використовуються: самоконтроль, взаємоконтроль вихованців, контроль вихователя. Раціональність, можливість оптимізації контролю за рахунок збільшення самостійності дітей.	2	
16.	Забезпечення вихованців матеріалом для самостійного виконання завдань.	2	
17.	Психологічний комфорт на занятті.	1	
18.	Дотримання вимог щодо фізичного розвитку дитини: відповідність меблів, зміна діяльності, фізкультхвилинка.	1	
19.	Соціальний статус заняття.	2	
20.	Вміння педагога тримати в колі зору всіх вихованців.	1	
21.	Сприяння здійсненню зворотного зв'язку	1	
22.	Розвиток уміння усвідомлювати	1	

	взаємозалежність особистої поведінки в середовищі.		
Разом:		50	

Параметри аналізу заняття з розвитку конструктивно-технічних здібностей дітей дошкільного віку

№ п/п	Компоненти заходу	Кількість балів за реалізацію складників	
		очікувані	фактично
1.	Відкривати різноманітні властивості предметів, виявляти винахідливість у поліпшенні якості, удосконаленні тощо.	2	
2.	Вміння формулювати задум, прогнозувати майбутній результат предметно-практичної діяльності.	1	
3.	Аналітичне сприймання: точне визначення пристрою по горизонталі, вертикалі, здатність точно оцінювати пропорції.	2	
4.	Розвиток спостережливості в галузі технічних пристроїв, здатність бачити їх досконалість та прорахунки.	1	
5.	Розвиток комбінаторських здібностей: - співставляти, порівнювати властивості різних тіл, матеріалів; - почуття практичної доцільності застосування того чи іншого прийому або вибору технічного пристрою; - здатність створювати із заданих вузлів, деталей нові комбінації.	1 1 1	
6.	Розвиток технічного мислення: здатність сприймати логіку технічних пристроїв.	2	
7.	Розумовий розвиток: знаходження ідей і принципу їх здійснення.	2	
8.	Графічне конструювання: здійснення ідеї в графічному зображенні.	2	
9.	Предметно-маніпулятивне конструювання: конкретна реалізація ідеї.	1	

10.	Вчити спостерігати і аналізувати зразок майбутньої моделі, бачити спільне і відмінне в оточуючому.	1	
11.	Синтетичне сприймання предмету в просторі.	1	
12.	Самостійно розробляти варіанти конструкцій, продумувати технологію їх виготовлення.	2	
13.	Розвивати уяву про відносність величини і форми, предмета та пропорції деталей.	1	
14.	Вміння переносити задум на ескіз, ескіз на матеріал, який підібраний для виготовлення моделі.	1	
15.	Встановлювати місця з'єднань, добирати кріплення та з'єднувати деталі.	1	
16.	Формування бажання та інтересу самостійно займатися творчою діяльністю.	1	
17.	Розвивати психологічні процеси: творчість, фантазію, пізнавальну активність, допитливість, художній смак, конструкторсько-технологічні здібності	2	
18.	Вчити конструювати моделі на основі опису, за уявленням, уявою.	1	
19.	Вміння послідовно виконувати трудові операції, дотримуватися технології виконання дій за визначеними орієнтирами.	2	
20.	Сприяти самовираженню особистості, розкриттю творчої індивідуальності, власних здібностей.	2	
21.	Формування знань про техніку безпеки, розвиток вміння користуватися безпечним засобами праці.	2	
22.	Формування потреби до взаємодопомоги, здатності до співпереживання.	2	
23.	Володіння навичками конструктивної продуктивної безпечної праці.	2	
24.	Критично оцінювати зроблене, співвідносити його з задуманим.	1	
25.	Виготовляти власні поробки, застосовувати їх в іграх, праці.	2	
26.	Розвиток навичок самоконтролю, самооцінки.	2	
27.	Формування художнього смаку.	1	

28.	Вміння об'єктивно оцінювати продукт своєї праці, отримувати задоволення від результату діяльності.	1	
29.	Розвиток інтересу до пошуку, збирання і використання матеріалів, які мають різноманітну форму, придатні для створення різних ігрових конструкцій та їх оздоблення.	2	
	Разом:	50	

Параметри аналізу заходів з екологічного виховання

№ п/п	Компоненти заходу	Кількість балів за реалізацію складників	
		очікувані	фактично
	Формування свідомості про те, що людина-частка природи:		
1.	Визначення спільнот та відмінностей в об'єктах живої і неживої природи в порівнянні з людиною;	3	
2.	Визначення основних спільних характеристик представників флори та фауни: будова тіла, спосіб життя, пересування, живлення, розмноження тощо;	1	
3.	Подача знань про будову тіла людини та живих істот, навчання нескладним способам обстеження власного тіла, визначення його стану (вимір пульсу, частоти дихання тощо).	3	
4.	Встановлення простих зв'язків, закономірностей між явищами і предметами.	1	
5.	Визначення ролі об'єктів живої і неживої природи в житті людини.	1	
6.	Показ ролі природи в оздоровленні та лікуванні людей, живих істот.	1	
7.	Розкриття ролі природи в оздоровленні та лікуванні людей, живих істот.	1	
8.	Організація екологічно доцільної діяльності дітей в природному довкіллі: оволодіння вміннями і навичками по вирощуванню, догляду та лікуванню живих об'єктів природи.	2	

9.	Здійснення природної діяльності: мікророзплідники, мікрозаповідники, “зони здоров’я”, „садові та лісові лікарні”, “Екологічні стежки” тощо.	2	
10.	Навчання дітей гармонійних відносин із живою і неживою природою: показ сильних і слабких сторін її представників, чинники їх здоров’я та хвороб, загибель рослин, тварин, руйнування об’єктів неживої природи (зсуви, утворення урвищ та ін.).	2	
11.	Вирощування, заготівля та застосування лікарських рослин, “Аптека дитячого садка”.	2	
12.	Організація пошуково-дослідницької діяльності вихованців в природі з метою показу впливу людини на об’єкти живої і неживої природи, взаємозалежності між ними. Роль різних умов для існування живих істот.	3	
13.	Формування елементарних основ екологічного виховання щодо збереження природних ресурсів: охорона та збагачення ґрунту, запобігання ерозії ґрунту, зсувів, профілактика забруднення водоймищ, навколишнього середовища.	2	
14.	Виховання усвідомленого відношення до оточуючого середовища, турбота про його збереження.	1	
15.	Розвиток і прояв емоцій: інтерес , радість, подив, співчуття, образа (з приводу недоречних дій людини в довкіллі) тощо.	1	
16.	Виховання бажання бути потрібним і приємним у довкіллі.	1	
17.	Виховання дітей правильній поведінці в екстремальних ситуаціях: спека, злива, зсуви, пожежа, укуси живих істот, отруєння рослинами та ін.	2	
18.	Розробка екологічно доцільного харчування.	1	
19.	Розробка картотеки страв для самостійного виготовлення їх дітьми в сім’ї чи на занятті.	1	

20.	Навчання дітей співвідносити біомасу власного тіла, його міць і здоров'я з якістю харчування, способом життя. Визначати групи продуктів, необхідних для відновлення здоров'я.	1	
21.	Моделювання ситуацій для формування екологічної свідомості.	2	
22.	Екологічна етика. Розробка правил бережливого відношення до природи.	1	
23.	Оволодіння вмінням проведення біологічної паспортизації об'єктів "Червоної Книги України".	1	
24.	Створення екологічних традицій в дошкільному закладі, планування дій.	1	
25.	Прогнозування ймовірних змін та ефекту від власних дій.	1	
26.	Формування знань про атмосферу, Сонце та інші космоенергетичні чинники, їх вплив на людину, живі істоти, позитивний та шкідливий вплив, захисні засоби.	1	
27.	Формування поняття про фізичне здоров'я, його зміцнення і збереження.	2	
28.	Забезпечення комфортного стану дітей від контакту з природою, бажання надалі спілкуватися з нею, отримуючи задоволення. Проаналізувати з дітьми їх відчуття та почуття щодо дій в природі.		
29.	Здійснення мовленнєвого розвитку дітей завдяки їх діяльності в природі: описові, віршовані тексти, творчі розповіді, занурення в природу через складання питань про неї.	1	
30.	Формування фізичних якостей дітей засобами природи: використання різноманітних вправ в природному середовищі, підтягування на міцній гіллячці, підповзання під стебло кропиви. Купання у водоймищі та багато іншого.	1	
31.	Естетичне виховання засобами природи: милування, відтворення пейзажів, об'єктів природи у зображувальній діяльності тощо.	1	
32.	Реабілітація дітей з психофізичними вадами, індивідуальна робота.	1	
33.	Проведення екологічного моніторингу.	2	

34.	Формування символічної функції мислення; вчити створювати системи знаків, плани, схеми.	1	
	Разом:	50	

Оцінка ефекту освітньо-виховного заходу з проблем валеологічної освіти

№ п/п	Компоненти заходу	Кількість балів за реалізацію складників	
		Очікувані	Фактично
1.	Формування валеологічної свідомості, бережливого і дбайливого ставлення до своєї особистості, власного здоров'я як найвищої цінності і важливої умови найповнішої реалізації потенційних можливостей особистості.	3	
2.	Показ людини як системи, що саморозвивається.	1	
3.	Формування позитивного ставлення до власної зовнішності.	1	
4.	Доступне розв'язання відомостей (синкретична інформація, а не деталізована анатомічно) про будову свого організму про призначення частин тіла, органів: очі бачать, вухами людина слухає, зуби подрібнюють їжу, носом дихають відчують пахощі, очищається і обігривається повітря та ін.	3	
5.	Методика обстеження, вивчення власного організму: визначення частоти дихання, вимір пульсу, правильність будови опорно-рухового апарату, визначення стопи, неушкоджених зубів та ін.	3	
6.	Свідоме ставлення до свого поведіння стосовно власного здоров'я, розробка правил самооздоровлення.	2	
7.	Навчання дітей спостереженню за відчуттям власного організму, називати місце їх прояву, якість відчуттів: приємні, неприємні прояви, легкість.	3	
8.	Розширення інформації про функції деяких біосистем: опорно-рухова, серцево-судинна, дихальна, травна та ін. Формування поведінки щодо їх правильного функціонування.	2	
9.	Дані про роль і сенс життя, роль активності живої істоти.	3	
10.	Формування у дітей поняття про фізичне здоров'я, його складові, зміцнення і збереження.	1	
11.	Виявлення знань дітей про ознаки нездоров'я та	2	

	заходи по профілактиці чи наданню домедичної допомоги.		
12.	Проведення порівняльного аналізу зовнішніх ознак людини, її будови тіла з братами нашими – іншими живими істотами. Підведення до висновку, що життя існує в різних формах.	2	
13.	Формування уявлення про схожість та відмінність в будові тіла, його частинах, функціях у людини і тварин, птахів, комах, риб тощо.	2	
14.	Знання дітьми елементів народної медицини, застосування (безпечно) в разі необхідності.	2	
15.	Формування навичок особистої гігієни, розуміння їх, самоусвідомлення. Формування потреби в гігієні.	2	
16.	Навички особистої гігієни у тварин.	1	
17.	Подання синкретичної, а не деталізованої анатомічної інформації про організм.	2	
18.	Загартовуючі процеси, їх роль у здоров'ї організму, формування інтересу та бажання до них.	2	
19.	Розвиток навичок самоспостереження, самоаналізу, визначення самопочуття, стану здоров'я.	1	
20.	Про правила валеологічного етикету, формування його.	1	
21.	Створення у дітей мотиваційних установок на здоровий спосіб життя, як одну з умов формування і збереження фізичного, психологічного, духовного і соціального здоров'я.	1	
22.	Розширення знань про небезпеку з боку різних живих істот: уточнення різновидів травмування, інфекціонування. Правила безпечної поведінки.	2	
23.	Космоенергетичні чинники і стан здоров'я людини. Позитивний, шкідливий вплив, правила використання та захисту.	1	
24.	Підготовка дітей до правильної поведінки в екстремальних ситуаціях. Превентивне виховання.	2	
25.	Ознайомлення дітей з правилами охорони слуху, зору, постави, шкіри та ін органів тіла.	1	
26.	Про профілактику екологічного забруднення як передумову шкідливого впливу на здоров'я оточуючих.	2	
27.	Формування реалістичної самооцінки, поведінки дитини щодо себе та природи.	2	
Разом:		50	

Завдання учасникам перегляду освітнього процесу:

1. **Визначити компетентнісну цінність освітнього процесу в дошкільному навчальному закладі.**

При наявності комбінованих занять кількість балів визначається окремо по кожному навчальному розділу (розвитку мовлення, фізичному вихованню, образотворчій діяльності та інш.), сума балів співставляється з максимально можливою їх кількістю 1-19ст

Компетентнісну спроможність педагога варто звірити з вимогами сучасності щодо перебудови освітнього процесу за нижчеподаною схемою.

Завдання слухачам:

1. *Схема А. Після перегляду занять внести відповідну інформацію.*
2. *Схема Б. Використати дані методичних оглядів (при наявності умов).*

А. Місце і роль заняття в розвитку особистості дитини

Група	Роки	Засвоєння знань																	
		Мовлення		Фізкультура		Математика		Екологія		Валеологія		Малювання		Конструювання		Ліплення		Аплікація	
		Дітей	Засвоїли	Дітей	Засвоїли	Дітей	Засвоїли	Дітей	Засвоїли	Дітей	Засвоїли	Дітей	Засвоїли	Дітей	Засвоїли	Дітей	Засвоїли	Дітей	Засвоїли
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Разом																			

Б. Фізичне здоров'я

Група	Кількість дітей	Цінність заняття (вплив на формування життєвої компетентності)																	
		Постава	Плоскостопість	Серцево-судинні захворювання	Шлункові захворювання	Патологія зору	Захвор. ендокринної системи	Захвор. легенів	Алергія	Хірургічні захворювання	Захвор.нирок	ЛОР	Інші захворювання						

Дана схема дає можливість визначити профілактичні та оздоровчі заходи.

**МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ МЕТОДИЧНОГО СУПРОВОДУ ДІЯЛЬНОСТІ
ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ
ЗАКЛАДІВ. СУЧАСНИЙ ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС**

**НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ НАВЧАЛЬНО-ДИСЦИПЛІНАРНА МОДЕЛЬ
ЗАМІНЮЄТЬСЯ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОЮ ВІДПОВІДНО
«КОМЕНТАРЯ ДО БАЗОВОГО КОМПОНЕНТА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ»
МОН УКРАЇНИ, АПН УКРАЇНИ.**

МОДЕЛЬ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Основні характеристики	Навчально-дисциплінарна	Особистісно орієнтована
Мета	Озброєння, уміннями, навичками з різних предметів, забезпечення функціональної придатності, здатності жити у певних умовах	Гармонійний та різнобічний розвиток особистості, формування цілісної картини світу, життєвої компетентності, базису особистісної культури, здатності жити у змінних умовах
Гасло	«Роби, як я!», «Дій за зразком». Успішність діяльності визначає педагог.	«Покладайся на власний, досвід і здоровий глузд», «Довіряй своїй самооцінці». Успішність діяльності визначають об'єктивні показники.
Центральна фігура	Педагог. Контролюючі інстанції	Дитина
Основний життєвий контекст	Заняття як форма організації дорослим навчальної діяльності дитяче буття.	Життєдіяльність у цілому: дитячі види діяльності.
Освітні пріоритети	Навчання. Цілеспрямоване виховання, запобігання і корекція	Розвиток, саморозвиток, виховання як залучення до культури
Функції дорослого	Постачальник знань, проголошувач істин, контролер, експерт	Партнер, носій інформації, авторитетна, довірена особа, «психотерапевт»
Сфери прояву активності педагога	Організація, контроль діяльності, оцінка її результативності та динаміки	Спостереження за особливостями дітей, організація комфортних умов життєдіяльності, створення розвивального середовища
Гіпотеза розвитку дитини	Вимогливо-недовірлива, максималістська або скептична	Виважено-довірлива, оптимістична, стимулююча

Пріоритетні якості	Слухняність, виконавська дисципліна, старанність, обізнаність, навченість	Самостійність, відповідальність, людяність, допитливість, креативність, сприйнятливність, креативність, самолюбність, працьовитість
Характер орієнтації на дітей	Як на соціальну сукупність («діти», «вихованці», «майбутні учні»), об'єднану за ознакою паспортного віку	Як на індивідуальності, представників віково-статевої групи, носіїв певного темпераменту, характеру, здібностей, життєвого досвіду
Позиція дитини	Об'єкт навчально-виховних впливів. Виконавець вимог і розпоряджень	Суб'єкт життєдіяльності, носій сутнісних життєвих сил
Освітні засоби та прийоми	Змагальність, конкурентність, порівняння дітей між собою. Селекція за рівнями розвитку та здібностями. Діагностика відхилень	Відмова від змагальності в усіх випадках, крім спортивних занять. Відмова від селекції на користь визначення зони найближчого розвитку кожного. Порівняння дитини із самою собою (в динаміці)
Що оцінюється	Навчальні досягнення (якість та обсяг ЗУНів), кінцеві продукти праці, їх відповідність заданим зразкам	Зусилля, вкладені дитиною у досягнення у порівнянні з якісно-кількісними показниками результату, прояви творчості
Форма пред'явлення вимог	Вербальна: інтенсивне використання слів, висока емоційна напруга, орієнтація на використання батого і пряника	Дійово-запрошувальна: небагатослівність, доброзичливість, обґрунтування доцільності, моральної значущості діяльності
Механізми регуляції поведінки дитини	Зовнішні: схвалення, несхвалення, заохочення, покарання, позбавлення чогось приємного	Внутрішні: самооцінка, рефлексія, самоповага та повага до носія вимог, совість, здоровий глузд
Очікувані освітні результати	Навченість, функціональна придатність у певних умовах життя; позиція виконавця; залежність від настанов та оцінок інших. Відчуженість від дорослого. Низька або завищена самооцінка; прояви нервовості; звичка жити за	Особистісна розвиненість; гнучка поведінка у змінних умовах життя, вміння до них адаптуватися, впливати на них з користю для себе. Висока самоповага, відсутність страху перед помилкою; розкутість (морально забарвлена); оптимістичне світобачення;

	подвійним стандартом; відсутність особистісного стрижня. Формалізація взаємин з дорослими, недовіра до людського оточення	довіра до дорослого оточення, Сформованість індивідуального обличчя, особистісного стрижня
--	--	--

Завдання слухачам:

За вище поданою моделлю визначити та переглянути заняття щодо основних характеристик: навчально-дисциплінарна, особистісно-орієнтовна.

Чергове завдання слухачам курсів: підготувати зразки планування навчально-виховної роботи з дітьми протягом дня за методом «занурення, «проекту» та ін., враховуючи нові підходи до освітнього процесу. Пропонуємо модель сучасного педагогічного процесу.

Відмінність нового підходу від традиційного

Новий підхід	Традиційний підхід
Погляд на природне довкілля як на цілісний живий організм	Формування у дошкільників широкого кола знань про природу — живу і неживу
Прояви розуміння самоцінності природи та усвідомлення дитиною себе як її частини (екоцентричне мислення)	Вплив дорослого на усвідомлення дитиною себе в Природі як гегемона (антропоцентричне мислення)
Формування уміння розрізняти стани рослин, тварин, коригувати особисту поведінку	Активне втручання у життя рослин, тварин з прагматичною метою
Вироблення емоційних еталонів взаємодії з компонентами природи	Залучення дітей до спостереження природного довкілля без включення емоційної сфери
Організація домірного і виваженого спілкування з компонентами природи	Надання переваги спогляданню в ознайомленні дітей з природним довкіллям
Дошкільник — активний суб'єкт взаємодії з природою	Дорослий — активний об'єкт процесу споглядання за компонентами природного довкілля
Заохочення дітей до самостійності у пізнанні природи	Надмірне опікування дітей під час спілкування з природою

Виховання гуманного ставлення, поваги до рослин, тварин поза особистими уподобаннями. Формування первинних уявлень про раціональне використання води та енергії в побуті	Виховання любові та бережливого ставлення до Природи
Формування основ екологічної культури	Ознайомлення з правилами природокористування
Компетентність виявляється у ставленні дошкільника до рослин, тварин і визначається за проявами гуманної взаємодії з природним довкіллям	Оцінка результатів ознайомлення з природою за об'ємом знань, умінь, навичок, якими оволодів дошкільник

Сучасна модель організації педагогічного процесу з дошкільниками перетворюється в єдину комплексну діяльність, яка сприяє становленню повноцінного буття дитини, її активної творчої поведінки в специфічних діях даного виду діяльності: ігровій, комунікативній, продуктивній, театралізованій, образотворчій тощо.

На допомогу приходять розвивальні орієнтири, або, як кажуть, модель «занурення», коли протягом дня діти знайомляться з певною проблемою, темою в різних видах діяльності: навчальній, ігровій, побутовій, театралізованій, художньо – естетичній та під час режимних процесів з урахуванням можливостей дітей, їх інтересу, соціальної потреби та навчально – матеріального забезпечення. **Розвивальні орієнтири можуть бути повністю присвячені питанням початкового правового виховання**, як то: «У кого більше прав?», «День народження».

Частина розвивальних орієнтирів зосереджує увагу на людських якостях, розкриває їх сутність, змістові характеристики, підводить дитину до розуміння позитивного, яке варто запозичити, чи формує її до негативних проявів, зокрема: «Добро і зло окремо чи разом жило?», «Щедрий чи жадібний?», «Смуток треба розраяти», «День радості», «Ледачому все ніколи», «Хитра, лисичка, хто ти?», «Боязкий, стань сміливим!», «Де сховалась заздрість?» та подібні. Аналогічні розвивальні орієнтири сприяють розумінню якостей характеру людини, формуванню у дітей позитивних емоцій, які є невід'ємною складовою правомірної поведінки.

Світ Природи в розвивальних орієнтирах «Іди, Іди, дощику», «Сніг, сніг, хуртовина», «Лід, лід, льодовище», «Небо різнобарвне», «Вітер, вітер, вітерець залетів за комірцець», «Сонечко, сонечко, зазирни у віконечко», «Дім, в якому ми живем», «Зелена країна», «Звідки приходить їжа?», «Природа – наша годувальниця», «Природа – аптека для всіх!». «Птахи», «Маленькі, маленькі шкідливі та добренькі», «Хто як співає, розмовляє?», «Який Я? Моє тіло», «Спосіб пересування живих істот», «Хто як одягається?», «Хто чим ласує?», «Біль – добро чи зло?» **спрямований на забезпечення життєвої компетентності і природному довкіллі.**

До безпеки життєдіяльності в соціальному довіллі вихованців готують розвивальні орієнтири з таких тем: «Моя улюблена іграшка», «Зелений, жовтий, червоний», «Транспорт», «Хто на чому сидить, спить?», «Електрострум – друг чи ворог?», «День народження книги», «Круги, трикутники, квадрати не дають дитині спати», «Чобіткове дерево», «Грошове дерево», «Кольори світу», «Побачити, почути, кого немає поруч» та ін.

Про людей – Велетів та як ними стати - розповідають розвивальні орієнтири як то: «Держава моя неозора. Про першого державотворця Гетьмана Богдана Хмельницького», «Ми онуки твої, Тарасе!», «Котилося яблучко...Дізнаємося про знатного помолога Л.П Симиренка.», «Чемпіон чемпіонів. Про героїчне життя І.М.Піддубного», «Якщо хочеш бути здоровим», «Художники навколо нас», «Скульптор це хто?», «День народження», «Рідний, знайомий, чужий», «Хто як співає, розмовляє?» та інші.

Метод «занурення передбачає заглиблення в певну тему протягом дня, має такі складові: мету, мотиваційну готовність, соціокультурний простір, пошуково - дослідницьку, мовленнєву, продуктивно-партнерську, емоційну, образотворчу, аналітичну діяльність, техніку безпеки та домедичну допомогу.

При умові, коли предмет, явище, подія протягом дня стає об'єктом заглиблення, пошуку, дослідження, роздумів, обговорення, гри, мистецьких вмінь, відбувається тривала зустріч з новим незнайомим, воно стає близьким і зрозумілим, що не властиве при калейдоскопічному знайомству дітей з оточенням на короткотривалих заняттях під час епізодичних спостережень, швидкоплинних мистецьких вправляннях.

Найскладнішим у цьому процесі є передбачення всіх видів діяльності із завданнями, практичними діями для дітей всіх вікових угруповань, вибір форм організації, які б забезпечили максимальну самостійність вихованців, формували базові якості особистості, передбачені державною «Базовою програмою розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі».

Побудова освітнього процесу за розвивальними орієнтирами забезпечує можливість ввести різні види дитячої діяльності до кожного складника інформації, що забезпечує високий пізнавальний, емоціональний, соціально- моральний ефект.

Наприклад:

Розвивальні орієнтири теми "Сонечко, сонечко, визирни в віконечко!"

Створення сонячного годинника.

Спорудження тіньових наметів куренів, виготовлення захисних речей від сонця (окуляри, віночки, картузики, панамки, шапочки, парасольки від сонця тощо).

Старші діти виконують роль інженерів (моделювання, планування), середні – роль бригадирів (організують дітей для виконання, допомагають), молодші приміряють виготовлені речі, демонструють парасольки, окуляри.

Розвивальні орієнтири з теми "Рідний, знайомий, чужий".

Генеалогічне дерево своєї родини складають вихованці старшого віку.

Презентацію своїх рідних проводять діти середнього віку.

Малюки відшуковують знайомі обличчя на фотокартках та прикрашають їх (обмальовують паспарту, виготовляють віночки, аплікації із засушених пелюсток квітів, листя, паперу).

Розвивальні орієнтири з теми «Де живе біль?» передбачають:

- спостереження в довкіллі, у кого, що болить, хто потребує допомоги;
- проведення обстеження власного тіла та тіла ровесника на предмет наявності пошкоджень, подряпин, гематом тощо;
- експертне оцінювання довкілля щодо його безпеки, екскурсія-пошук небезпечних місць в приміщенні та на подвір'ї дошкільного навчального закладу, обговорення заходів безпеки;
- малювання сигнальних карток про наявність небезпеки («обережно скло», «обережно гілля», та ін.);
- створення серії малюнків з власного досвіду про всілякі негаразди;
- формування з дітьми 6-го року життя групи «порятунку» для надання посильної домедичної допомоги малятам за участю медичного працівника;
- проведення дидактичної гри «Допоможи в біді»;
- ознайомлення з художніми творами про небезпеку, надання порятунку оточуючим тощо.

Розвивальні орієнтири з теми «Перший український державотворець

Гетьман Богдан Хмельницький» проводяться за таким планом:

- участь дітей у плануванні батьківського подвір'я, майданчика дошкільного закладу – створення рідного села, міста. Поняття про країну – Україну;
- забезпечення українського дизайну: український посуд, національні страви;
- слухання козацьких дум, пісень, легенд у виконанні кобзарів, дорослих;
- організація виставки повсякденного та святкового одягу козаків;
- створення галереї портретів Богдана Хмельницького та його соратників;
- проведення козацьких ігор та забав спільно з козаками- жителями села, учнями початкових класів;
- спорудження козацького табору та головного куреня з очеретяних та трав'яних щитів з залученням учнів, дорослих.

У залежності від складності змісту заходу, особливостей діяльності до участі прилучаються діти 6-го та 5-го років життя, забезпечується активна участь малюків: ігри, слухання пісень творів, образотворча діяльність тощо.

Наведені приклади лише один із можливих варіантів, вони не можуть бути штампом, чимось незмінним і обов'язковим. Вони стверджують

необхідність і доречність на кожному етапі "занурення" забезпечити участь кожного вихованця у всіх видах діяльності, формування емоційно-вольових контактів у груповій взаємодії дітей.

Під час планування педагогом освітнього процесу доцільно провести експертну оцінку щодо визначених «Коментарем до Базового компонента дошкільної освіти в Україні» моделей дошкільної освіти: навчально-дисциплінарної та особистісно орієнтованої, зокрема: подана на ст. 39, 40.

Шляхи використання методичних прийомів для реалізації провідної ідеї Базової програми – ампліфікації.

Широкий простір для впровадження нової моделі навчання забезпечують методичні прийоми з активізації діяльності вихованців. (Див. таблицю).

Таблиця

Освітні заходи	Методичні прийоми	Основні лінії розвитку базові якості
Спостереження в природі за живими об'єктами з теми: «Хто потребує допомоги»	Раціоналізаторство у догляді за рослинами і тваринами. Використовуючи прилади з обмеженою площею огляду (екран телевізора, виготовленого з цупкого паперу А4 з вирізаним округлим чи кутовим отвором - екраном), діти знаходять об'єкт. Аналізують побачене та почуте.	Лінії розвитку: Соціально-моральний, емоційно-ціннісний, пізнавальний Базові якості: спостережливість, самостійність, людяність, самовладання.
Спостереження за погодними змінами (сонце-спека, хмари - опади, вітер-небезпека пошкодження дерев, будівель). Визначення прогнозу погоди за народними прикметами. Вміння довести свою правоту.	Вибір необхідного захисту від непогоди: дощ, спека, буревій. Моделювання та виготовлення захисних речей: захисні окуляри, парасолька від дощу, сонця, пошук місць захисту від негоди. Доведення доцільності власного рішення.	Лінії розвитку: Пізнавальний, мовленнєвий, соціально-моральний, креативний, емоційно-ціннісний. Базові якості: спостережливість, самостійність, відповідальність, креативність, самолюбство.
Визначення метеорологічних умов	Аналітичне синтетичне сприйняття подій, описи	Лінії розвитку: Пізнавальний,

<p>погоди за щойно прослуханими казками чи оповіданнями, в яких не ведеться мова про космоенергетичні явища (за окремими описами природного довкілля).</p>	<p>предметів, аналіз природних явищ та причин, синтез попередньо здобутих знань. Розстановка закономірностей, доведення доцільності власного рішення. Виділення реального та казкового. Занурення в ідею, зосередження на ситуації. Подолання труднощів.</p>	<p>креативний, мовленнєвий, соціально-моральний. Базові якості: спостережливість, самостійність, відповідальність.</p>
<p>Визначення інтонаційного забарвлення знайомих творів, художніх картин, дитячих робіт: веселе, спокійне, сумне, страшне, небезпечне.</p>	<p>Вміння оцінити ситуацію. З'ясувати причини виникнення позитивних чи негативних емоцій: веселого, радісного, тривожного, сумного стану. Винайдення виходу з ситуації, покращення стану учасників події, формування оцінних суджень Мовленнєво-творча діяльність.</p>	<p>Лінії розвитку: Емоційно-ціннісний, мовленнєвий, художньо-естетичний, креативний, пізнавальний. Базові якості: справедливість, відповідальність, самостійність, креативність.</p>
<p>Розповідання казки «Колобок» (діти середнього та старшого віку)</p>	<p>Перенесення подій казки в іншу частину світу (Північ, Південь), країну. З чого виготовити Колобок? На Півночі (сніг - вершки, цукор-морозиво), хто його їстиме? На Півдні (банани, ківі, кокоси), хто вживатиме?</p>	<p>Лінії розвитку: Креативний, мовленнєвий, художньо-естетичний, пізнавальний, емоційно-ціннісний, соціально-моральний. Базові якості: людяність, креативність, самолюбство.</p>
<p>Заміна негативного персонажу позитивним</p>	<p>Занурення, порівняння ситуації, в якій перебуває герой. Домовляння між дітьми. Обґрунтування власної думки. Доведення своєї правоти. Висловлювання, пропозицій. Вміння поважати чужу точку</p>	<p>Лінії розвитку: Соціально-моральний, емоційно-ціннісний, мовленнєвий, креативний Базові якості: самостійність, справедливість,</p>

	<p>зору. Вияв бажання до співробітництва, розмірковування.</p> <p>Варіювання висловлювань.</p> <p>Вміння вислуховувати ровесників.</p> <p>Ствердження сказаного партнером чи його заперечення.</p>	<p>відповідальність, розсудливість, людяність.</p>
<p>Заміна зла на добро в художніх творах</p>	<p>Порівняння подій з різних художніх творів. Визначення якості вчинків персонажів.</p> <p>Встановлення подібності та відмінностей вчинками.</p> <p>Пояснення незрозумілого.</p> <p>Вияв допитливості серед вихованців. Міркування щодо нових умов, фантазування.</p> <p>Розмірковування з приводу нового.</p> <p>Узагальнення почутого та побаченого.</p> <p>Створення правил відповідних ситуацій, ініційованих власними рішеннями.</p> <p>Доведення доцільності даного рішення.</p>	<p>Лінії розвитку: Соціально-моральний, емоційно-ціннісний, креативний, пізнавальний, мовленнєвий.</p> <p>Базові якості: самостійність, людяність, справедливість, розсудливість, креативність, самолюбство.</p>
<p>Встановлення схожості чи відмінності у поведінці героїв та персонажів казок, літературних творів.</p>	<p>Порівняння, визначення позитивного, негативного.</p> <p>Оцінні судження щодо поведінки персонажів</p> <p>Міркування, коментування.</p> <p>Виділення реального і казкового. Бачення нового.</p>	<p>Лінії розвитку: Креативний, мовленнєвий, соціально-моральний, емоційно-ціннісний</p> <p>Базові якості: розсудливість, справедливість, відповідальність.</p>
<p>Заняття з фізичної культури</p>	<p>Застосування картосхем при організації групового виконання дітьми вправ.</p> <p>Участь в занятті дитини-монітора.</p> <p>Оздоровча спрямованість.</p>	<p>Лінії розвитку: Мовленнєвий, пізнавальний, креативний, фізичний, емоційно-ціннісний.</p> <p>Базові якості:</p>

	Відстеження діяльності дитячого організму:вимірювання пульсу дітей, визначення частоти дихання, обстеження правильності постави тощо. Оцінно-етичні судження.	людяність, справедливість, самолюбство, спостережливість, відповідальність.
Організація гри-пошуку «Народження струмка»:	Планування роботи. Розподіл ролей. Співробітництво. Вибір ділянки, прокопування рівчака, укріплення стінок, підведення води, запуск човнів тощо. Створення дизайну. Координування роботи. Контроль за проведенням робіт. Уникнення конфліктів.	Лінії розвитку: Мовленнєвий, художньо-естетичний, емоційно-ціннісний, креативний, пізнавальний, фізичний Базові якості: спостережливість, працьовитість, самовладання.
Спорудження сонячного годинника.	Планування роботи. Розподіл ролей. Домовляння. Інженерно-конструкторська діяльність. Пошук оптимального місця для спорудження, вибір форми годинника, створення циферблату, визначення часу по сонячному годиннику. Спілкування, координування діяльності, налагодження контактів.	Лінії розвитку: Художньо-естетичний, емоційно-ціннісний, креативний, пізнавальний, мовленнєвий, фізичний Базові якості: спостережливість, креативність, працьовитість, відповідальність.
Організація «Фотоательє».	Реалізація творчого задуму гри. Планування та розподіл ролей входження в них. Формування вміння знаходити точку докладання своїх зусиль, уникнення конфліктів, домовляння. Створення ательє, виготовлення фото інструментарію для фотографування.	Лінії розвитку: Художньо-естетичний, емоційно-ціннісний, мовленнєвий, пізнавальний, соціально-моральний. Базові якості: самостійність, креативність, працьовитість, самовладання.

Проведення мандрівки у казку (пригадування, оповідь)	Добір серії казок за змістом, за однаковою кінцівкою емоційним настроєм. Продовження казки. Створення власної казки.	Лінії розвитку: Мовленнєвий, пізнавальний, креативний, соціально-моральний, художньо-естетичний. спостережливність, самостійність.
Спостереження в довкіллі та розмірковування з приводу побаченого:	а) поведінки: - водіїв автотранспорту, - пішоходів на дорогах, тротуарах, стоянках, в автотранспорті; б) щодо спорудження будівель: - будинку в місті; - будинку в селі; - будинку в лісі; - будинку біля річки; - будівель у гірській місцевості. в) щодо приготування салатів: - найсмачнішого; - найкориснішого; - найшкідливішого; - найкрасивішого.	Лінії розвитку: Пізнавальний, мовленнєвий, креативний, соціально-моральний, емоційно-ціннісний. Базові якості: самостійність, креативність, відповідальність.
Визначення етикету поведінки дітей та дорослих в умовах соціального та природного довкілля.	Відтворення етикету: а) в жестах, міміці; б) кіносюжетах; в) малюнках, скульптурах; г) оповіданнях; д) прозі, віршах тощо; е) розробка правил етикету.	Лінії розвитку: Емоційно-ціннісний, соціально-моральний, мовленнєвий, креативний. Базові якості: самостійність, людяність, креативність.

Основні лінії розвитку

(методичні прийоми, які сприяють реалізації основних ліній розвитку)

1. Фізичний розвиток

1. Показ.
2. Пояснення.
3. Наочність.
4. Ускладнення.

5. Оздоровча спрямованість.
6. Використання зорових орієнтирів: схеми, плани, графічні позначки.
7. Вказівки / ритм, темп/.
8. Оцінка рухової діяльності.
9. Послідовність.
10. Зацікавлення.
11. Уявлення.
12. Народні ігри.
13. О'бєднання за інтересами.
14. Запитання.
15. Медитація.
16. Розслаблення.
17. Масажування.
18. Заохочення.
19. Обстеження.
20. Дослідження.
21. Коментування.
22. Порівняння.
23. Регулювання фізичного навантаження.
24. Підсумок.
25. Пропозиції.
26. Використання художнього слова, музичного супроводу.
27. Занурення.
28. Використання еталонів / фільми, книги /.
29. Дотримання культури гри / демократичний вибір лідера /.
30. Дитина – монітор.
31. Самостійно дбати про власне здоров'я.
32. Вміти доглядати за тілом.
33. Розвивати фізичні якості: швидкість, спритність, витривалість, сила, гнучкість.
34. Вміти організувати рухливу гру з ровесниками, повідомити правила гри.
35. Аналіз результатів рухової діяльності: оцінка, встановлення розрахунків, прогнозування.
36. Бачення власних досягнень.
37. Планування фізичного розвитку.
38. Відчувати стан ситості, не переїдати.
39. Відчувати тілом та усвідомлювати сезонні та погодні зміни, відповідно реагувати.
40. Зосереджуватись на фіксації правильної постави повсякчасно.
41. Володіти елементарними засобами гарту.
42. Розуміти склад страв та користь чи шкоду її складників.
43. Мовленнєвий супровід рухової діяльності.

2. Соціально-моральний розвиток

1. Співробітництво з дорослим.
2. Порівняння себе з однолітками.
3. Наслідування.
4. Об'єднання в спільній діяльності.
5. Обмін інформацією / діалог /.
6. Планування та розподіл ролей.
7. Розширення досвіду спілкування з різними людьми.
8. В спільній діяльності керуватися груповими інтересами.
9. Ігровий момент.
10. Ігрові дії.
11. Ігрові вправи.
12. Виявлення своїх вмінь і здібностей.
13. Формування вміння знаходити точку докладання своїх зусиль / а я можу/.
14. Уникнення конфліктів.
15. Координування діяльністю.
16. Домовляння.
17. Заперечування, правило відповідне.
18. Обґрунтування власної думки.
19. Визначення особистих досягнень.
20. Спілкування.
21. Самооцінка.
22. Доведення своєї правоти.
23. Обґрунтування незгоди.
24. Пояснення.
25. Налагодження контакту.
26. Пропозиції.
27. Узгодження.
28. Зіставлення пропозиції однолітка, з власними, їх узгодження.
29. Вибір правило доцільної поведінки.
30. Встановлення цільових контактів.
31. Встановлення емоційних контактів: розраяти, розвеселити, поспівчувати.
32. Вміти рахуватися з чужою точкою зору.
33. Формування моральної позиції: „як ти вважаєш?”.
34. Вправління в комунікаціях, мовленнєвий етикет.
35. Адаптація до незвичних вимог.
36. Виховання потреби в спілкуванні.
37. Вміти самотійно себе зайняти.
38. Орієнтуватися у новому, вибір доцільних дій.
39. Захист власних інтересів.
40. Підтримання діалогу.
41. Бесіда .
42. Збагачення досвіду.

43. Спостереження з коментуванням.
44. Зосередження на ситуації .
45. Ігрова драматизація.
46. Проблемна ситуація та її розв'язання.

3. Емоційно-цілісний розвиток

/ Шляхи рефлізації. Методи і прийоми впливу /

1. Спостереження.
2. Визначення емоційного стану людей, що оточують.
3. Вміння вплинути на людину з метою покращення її стану.
4. Спостереження з коментарем.
5. Спостереження з елементами новизни і радості.
6. Обстеження.
7. Порівняння.
8. Мовчазне спілкування.
9. Показ, розгляд і пояснення.
10. Спонування.
11. Вправляння.
12. Обговорення.
13. Слухання, зосереджене.
14. Мовленнєве спілкування, введене в діяльність.
15. Навернення на прийняття правильного рішення.
16. Занурення в ідею, думку, споглядання, тощо.
17. Виявлення інтересу, зацікавлення.
18. Заохочення.
19. Презенти, подарунки.
20. Корекція власної поведінки, ровесника.
21. Позитивні установки.
22. Учнівський щоденник.
23. Ігровий момент.
24. Ігрові вправи.
25. Наслідування.
26. Ігри-імітації.
27. Ігрові дії.
28. Ігрові етюди.
29. Міміка, жестикулювання.
30. Мімічні хвилинки-цікавинки.
31. Психогімнастика.
32. Медитація.
33. Привітання.
34. Емоційний контакт.
35. Ланцюжок компліментів-вітань.
36. Піктограми.

37. Рефлексія.
38. Малювання емоцій.
39. Заміна негативного позитивним.
40. Складання казки.
41. Вилучення персонажу твору або заміна його іншим.
42. Перенесення подій в інше місце.
43. Перетрансформування зла в добро.
44. Зразок поведінки.
45. Моделювання ситуацій.
46. Оцінка дій.
47. Коментування діяльності з елементами прогнозування майбутнього результату.
48. Встановлення залежності між подіями та переживаннями, самопочуттям людини.
49. Виявлення солідарності.
50. Вияв бажання до співробітництва.
51. Вміння визначити стан і настрій: власний, ровесників.
52. Визначення емоційного стану людей, що поруч.
53. Створення правил поведінки для певних ситуацій / правило творення/.
54. Обговорення діяльності ровесників, дорослих з прогнозуванням.
55. Визначити по специфіці прояву емоцій стан людини.
56. Етикет поведінки.
57. Планування майбутнього, плани на майбутнє.
58. Мрії дитини.

4. Пізнавпальний розвиток

1. Спостереження.
2. Експериментування.
3. Дослід.
4. Узагальнення.
5. Опис.
6. Розміркування.
7. Показ і пояснення.
8. Зацікавлення.
9. Варіювання висловлювань.
10. Заохочення.
11. Показ.
12. Розповідь.
13. Уточнення.
14. Осмислювання за аналогією.
15. Обґрунтування власної чи чужої думки.
16. Об'єднання за інтересами.
17. Пояснення.
18. Наслідування.

19. Коментування побаченого, почутого.
20. Діалог, діалогічне мовлення.
21. Ускладнення того, що вивчили.
22. Відпрацювання.
23. Слухання.
24. Ствердження сказаного чи його заперечення.
25. Встановлення причин та наслідків події.
26. Розвиток символічної функції мислення . Вправлення у створенні системи знаків, планів, схем.
27. Складати плани.
28. Диференціювання: рідний- знайомий-чужий.
29. Передбачити наслідки свого втручання в природу.
30. Виробляти умовиводи.
31. Формулювати оцінні судження.
32. Здійснювати серіацію за величиною, масою, об'ємом, розташуванням в просторі, перебігу подій в часі.
33. Виробляти елементарні життєві плани.
34. Визначення в художньому творі позитивного, негативного, добра, зла.
35. Висувати припущення.
36. Встановлювати схожість та відмінність в ознаках, якостях, діях, поведінці.
37. Порівняння груп предметів між собою.

5. Мовленнєвий розвиток

1. Запитання.
2. Використання життєвого досвіду.
3. Усний щоденник.
4. Пояснення.
5. Показ.
6. Порівняння.
7. Повторення дослівно, з варіантами.
8. Мовленнєве спілкування.
9. Розповідь.
10. Бесіда.
11. Розгляд з поясненням.
12. Оглядова екскурсія.
13. Опис.
14. Спостереження.
15. Екскурсія.
16. Розглядання картини.
17. Дидактична гра.
18. Зіставлення граматичних форм двох мовних систем / лялька, кукла /.
19. Дидактичні вправи.
20. Складання розповіді за задумом.

21. Наявність правильного зразка для наслідування.
22. Показ ілюстрацій.
23. Тлумачення незнайомих нових слів.
24. Запитання / діти – дорослим, вихованцям /.
25. Заохочення.
26. Вказівки / вихователя , дітей /.
27. Порівняння / казка-дійсність/.
28. Запитання на контрасті жанрів.
29. Перехід казки в розповідь.
30. Заміна негативного персонажу.
31. Перенесення подій казки в нове місце.
32. Внесення виховного моменту в казку.
33. Складання казки за протилежним змістом.
34. Складання казки з подібним сюжетом.
35. Коментування власних дій, дій ровесника.
36. Мовленнєвий етикет.
37. Оцінно-контрольні дії дитини.
38. Застосування немовних засобів з метою комунікацій: міміка, жести, рухи.
39. Ведення діалогу з партнером на запропоновану тему.
40. Віднайти слова синоніми, омоніми.
41. Визначити ситуацію спілкування: неозвучену / за склом, німе кіно /.
42. Провести узагальнення / дитиною /: транспорт, тварини, меблі.
43. Серіація казок за кінцевим результатом, послідовністю подій, поведінкою героїв, їх вчинками.
44. Серіація картин за настроєм.
45. Серіація загадок за напрямками; приказок, прислів'їв за темами.
46. Інтонаційне забарвлення певного вислову: спокійно, весело, сумно, злісно і т.д.

6. Художньо-естетичний розвиток

1. Виділення реального і казкового.
2. Естетична оцінка кінцевого та поетапного результату для корекції.
3. Відтворення кольором настрою, емоцій.
4. Декоративний дизайн.
5. Залучення дітей до моделювання одягу, його оранжування.
6. Експериментування з фарбами.
7. Комбінації різних видів образотворчого мистецтва в одному творі.
8. Залучення дітей до національної та світової культури / серіація порівняння, спостереження /.
9. Милування та захоплення чарівним світом мистецтва.
10. Залучення до основ рукоділля.
11. Розгляд, показ.
12. Спонування.
13. Обстеження.

14. Імпровізація.
15. Зацікавлення, вияв інтересу.
16. Слухання.
17. Сприймання.
18. Заучування напам'ять.
19. Читання, розповідання, обговорення.
20. Літературні вікторини.
21. Загадування, відгадування та складання загадок.
22. Розповідання знайомих казок та художніх творів з елементами обігрування.
23. Складання казки, розповіді за ідеями, мотивами відомого твору.
24. Здатність точного оцінювання пропорцій.
25. Здатність оцінки світових співвідношень.
26. Синтетичне сприймання предмету.
27. Аналітичне сприймання предмету.
28. Смак у доборі кольорів.
29. Мовні ігри-складання лічилок, мирилок, закличок, римовок, віршиків.
30. Інценування улюблених казок, віршів.
31. Коментоване малювання за сюжетами літературних творів.
32. Підтримання бесіди про зміст, ідею, героїв твору.
33. Висловлювання своїх вражень, переживань.
34. Оцінно-етичні судження.
35. Мовленнєво – творча діяльність.
36. Створення образних композицій з підручних матеріалів для оформлення дизайну приміщень груп, залу, домівок.
37. Входження в роль „художника”, „скульптора”, „конструктора” та ін.
38. Формування вибіркового ставлення до різних видів діяльності з метою забезпечення особистісного зростання дитини.
39. Малювання з натури.
40. Малювання за уявою.
41. Визначення прорахунків у власній діяльності, їх корекція.
42. Сприймання та відтворення ритму малюнку, музики, порівняння.
43. Зображення предметів з близької дистанції.
44. Групове створення предметів мистецтва.
45. Залучення дітей до декоративного дизайну.
46. Моделювання для ляльок гардеробу за сезонами.
47. Створення лялькового ігрового інтер'єру.
48. Створення проектів устаткування групових кімнат, спалень, ігрових кімнат тощо.

7. Креативний розвиток

Узагальнення почутого та побаченого.

1. Розповідь з власного досвіду.
2. Розв'язання конфліктних ситуацій.
3. Коментування.

4. Уточнення.
5. Міркування в нових умовах.
6. Бачення нового.
7. Пояснення нового незрозумілого.
8. Аналіз побаченого та почутого.
9. Ствердження.
10. Аналіз природніх явищ та їх причин.
11. Розмірковування з приводу нового.
12. Розмірковування з приводу незрозумілого, дивного.
13. Фантазування.
14. Виявлення творчої уяви.
15. Діалогічне мовлення.
16. Оригінальність суджень.
17. Формулювання простих гіпотез.
18. Ініціювання самостійних варіантів розв'язання завдань.
19. Бажання відійти від регламентації, унормованості, зразка.
20. Оформлення стін творчості.
21. Синтез попередньо здобутих знань.
22. Умовиводи.
23. Ситуативне уявлення.
24. Узгодження.
25. Налагодження контактів.
26. Визначення особистих досягнень.
27. Готовність до змагання з іншими.
28. Відстоювання своєї позиції у суперечках шляхом доказовості.
29. Вияв допитливості. Вміння ставити питання ровеснику, дорослому.
30. Визначення межі безпечних дій, поведінки.
31. Відстоювання власних інтересів.
32. Зосередження на власному стані: визначення його, корекція.
33. Аналіз особистих переживань.
34. Апробація різних стилів поведінки.
35. Експериментування з власною свободою.
36. Встановлення закономірностей.
37. Збагачення особистого досвіду.
38. Освоєння правилодоцільної, правиловідповідної поведінки.
39. Експериментування з природними об'єктами.
40. Раціоналізаторство у догляді за тваринами та рослинами.
41. Подолання труднощів.
42. Обачний ризик.
43. Цілеспрямоване обстеження.
44. Репродукування готового.
45. Експериментування з фарбами, водою, повітрям, предметами довкілля.
46. Реалізація творчого задуму.

47. Ініціювання власних рішень.
48. Активна реакція на запитання дорослого „А ти як вважаєш?“, „Чого тут не вистачає?“.
49. Вдавання до гумору.
50. Перевтілення.
51. Моделювання.
52. Спонування.
53. Коректування поведінки.
54. Доведення доцільності власного рішення.
55. Створення інтер'єру за власним задумом.
56. Створення пошуково-дослідницьких ситуацій.

В. Завдання слухачам курсів:

1. *За допомогою використання методичних прийомів осучаснити одне-два раніше особисто проведених занять.*
2. *Модернізувати одне з переглянутих занять за допомогою застосування методичних прийомів, інноваційних технологій.*
3. *Спланувати навчально-виховну роботу на один день за певною проблемою, передбачивши по можливості якнайбільше різних видів діяльності дошкільників, щоб забезпечити активність кожного вихованця.*

РОЗВИВАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ПРІОРИТЕТ ДИТЯЧОГО БУТТЯ, СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

Одним з першочергових завдань вихователя є забезпечення умов для повноцінної самостійної діяльності кожного вихованця, створення розвивального середовища.

Саме розвивальне середовище забезпечує дошкільнику пріоритет дитячого буття над організованим навчально – виховним процесом, ставить дитину в умови самостійної діяльності, контролю і регуляції власної поведінки, вироблення прогностичної та ретроспективної оцінки.

Середовище може називатися розвивальним, якщо воно дає дитині можливість вибору, ставить її у ситуації, коли треба прийняти самостійне рішення і взяти на себе відповідальність за його наслідки для інших.

Розвивальне середовище має розвивати, надавати дитині можливість обстежувати, досліджувати, експериментувати, раціоналізувати, робити щось по своєму, відкривати для неї радість причетності до людського довкілля.

Доцільно зосередити увагу на плануванні площі групової кімнати з метою створення можливості фізкультурно-оздоровчої, образотворчої, мовленнєвої, театралізованої, музичної діяльності вихованців, зустрічей з рідною природою та вільних ігор за віком. Необхідно подбати про обладнання кімнат психологічного розвантаження, куточків усамітнення, радощів, кмітливості та ін. Прилучивши батьків, членів родин, учнів школи – бувших вихованців дошкільного закладу, можна створити умови для організації самостійної діяльності дітей, як то:

- «**Майстерні іграшок**», де б діти вчилися самостійно розробляти варіанти конструкцій, продумувати технологію виготовлення виробу, переносити задум в ескіз, а ескіз – на матеріал, що стимулює розвиток фантазії, художнього смаку, конструктивно-технологічних здібностей;

- «**Фабрики пошиву лялькового одягу**», в яких діти моделюють новітній одяг, виготовляють ескізи одягу на замовлення, реставрують його тощо;

- «**Майстерні скульптора**», «**Галереї художника**», «**Осередки самостійної, художньої діяльності**», «**Театральні кімнати**», «**Цирк**» з відповідним наповненням матеріалів, інструментарію, взірців та дитячих робіт, прилучають вихованців до бажаної діяльності, сприяють розвитку образотворчих, художньо-естетичних, музичних здібностей.

Результатом роботи гуртків можуть бути виставки дитячих робіт: малюнків, скульптур, саморобних іграшок тощо.

Важливо надавати дітям можливість спілкування з однолітками в іграх, продуктивній праці, пізнавальній діяльності, святкуванні спільної перемоги, виходу з конфліктних ситуацій, конструктивних проблем, розв'язання спірних питань тощо.

Створені «Центри захисту менших друзів» привчатимуть малят до майстрування шпаківень, житла для птахів, годівничок, заготовлі корму для оточуючих живих істот: сіна, зерна, насіння.

Плідною виявляється робота вихованців в гуртках:

- екологічного спрямування: «Юний лісник», «Юний агроном», «Юний ветеринар», «Юний садівник»;
- закладення «мікророзплідників», «мікророзсадників», «зон лісу», «ягідників», «садів», ділянок лікувальних рослин та ін;
- захисту здоров'я і безпеки життєдіяльності дітей: гуртки «Юний пожежник», «Група порятунку»;
- художньо-естетичного спрямування: «Юні танцюристи», «Казкарі», «Співаки», «Гімнасти», «Декламатори», «Поети» тощо.

Середовище не може запропонувати дитині ідеальну модель організації життя, тому дитина має покладатися на свій індивідуальний досвід, вміння варіювати діяльністю, пристосовуватися, включатися, уникати, чинити опір. Так вона опановує складне мистецтво входження у життя, функціонування в ньому в ролі компетентної особи.

Завдання педагога допомогти дитині реалізувати себе в новому статусі, а тому важливо знати особливості впливу на дитину дошкільного навчального закладу, щоб максимально забезпечити його позитивний вплив і зменшити негатив. Пропонуємо до уваги таблицю №6 «Особливості впливу на дитину дошкільного закладу» (Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні).

Особливості впливу на дитину дошкільного закладу

<i>Сприятливі</i>	<i>Несприятливі</i>
Перебування дитини у певному колі однолітків, з якими вона себе порівнює діє, сприяє її становленню в ролі члена дитячого співтовариства.	Дефіцит інтимного, індивідуального спілкування з вихователем призводить до переважання ділових контактів над особистісними.
Дитина вправляється у самостійній поведінці, навчається обходитися власними силами, звертатися по допомогу лише в разі об'єктивної необхідності, діяти ініціативно та цілеспрямовано, доводити розпочате до кінця.	Усередненість вимог до знань, умінь та навичок дитини, переважання орієнтації на слабших порівняно із сильними, дефіцит уваги до дітей різної статі, темпераменту, здібностей, життєвого досвіду збіднює виховний процес.
Існування дитини просякнуте морально спрямованою активністю: вона турбується про менших за себе, займається суспільно – корисною працею з однолітками, допомагає дорослим.	Недостатня збалансованість інтересів колективу та індивідуальності, обмеженість прав дитини на вибір, відсутність особистого часу негативно позначається на особистісному зростанні дитини.
Входження дитини в атмосферу дитячих свят: співпричетність до святкового дійства, прикрашання приміщення; одержання подарунків, вбирання у святковий одяг, очікування сюрпризів створюють піднесений настрій.	Жорстка регламентованість буднів, змагальність, стресогенні чинники, порівняння дітей між собою, шумність середовища пригнічують дитину, призводять до негативного самопочуття.
Можливість перебування у різновіковій групі, набуття досвіду взаємодії з молодшими та старшими за себе дітьми сприяють соціальній компетентності дитини.	Розподіл дітей по групах за паспортним віком нівелює відмінності їхнього біологічного, психологічного та соціального віку, роз'єднує представників однієї сім'ї.
Перебування дитини у стабільному, приємному, знайомому, вузькому колективі дорослих, центральною фігурою якого є вихователь, наповнює її відчуттям захищеності, впевненості у собі, довіри до дорослого оточення, формує цілісне уявлення про світ.	Вплив на дитину жіночої моделі організації життя нівелює ознаки маскулінної поведінки хлопчиків; переважання педагогів-предметників штучно підтягує дитяче буття до шкільної моделі існування, знецінює дитячу субкультуру та дитячі види діяльності.

Вихователю необхідно пам'ятати про перебування дошкільника в різних соціальних ситуаціях, щоб по можливості враховувати та усувати можливий їх несприятливий вплив на дітей.

Завдання слухачам курсів:

1. Скласти список дітей до 10 осіб, з несприятливим на них впливом дошкільного навчального закладу.
2. Визначити шляхи створення позитивних умов для реабілітації вихованців в дошкільному.

Соціокультурний простір дошкільника

Група, вихователь, кількість дітей	Створення умов для само розвиваючої життєтворчості дітей (зазначається наявність ігрових, навчальних, спортивних посібників)							Профілююча спрямованість		
	Фізичне становлення	Ігрова діяльність. Можливості соціального становлення	Самостійна художня діяльність				Психічна корекція. Куточки усамітнення. Розваги	Інтелектуальна творчість	Інженерно-конструктивна діяльність	Моделювання одягу
Тетраліна			Зображувальна	Мовленнєва	Досліджувальна					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11

Завдання слухачам курсів:

Створити план – дизайн соціокультурного середовища групової кімнати для вихованців ДНЗ. Назвати складові.

Видання підготовлено до друку та віддруковано
редакційно-видавничим відділом ЧОППОП
Зам. № 1184 Тираж 100 пр.
18003, Черкаси, вул. Бидгощська, 38/1